

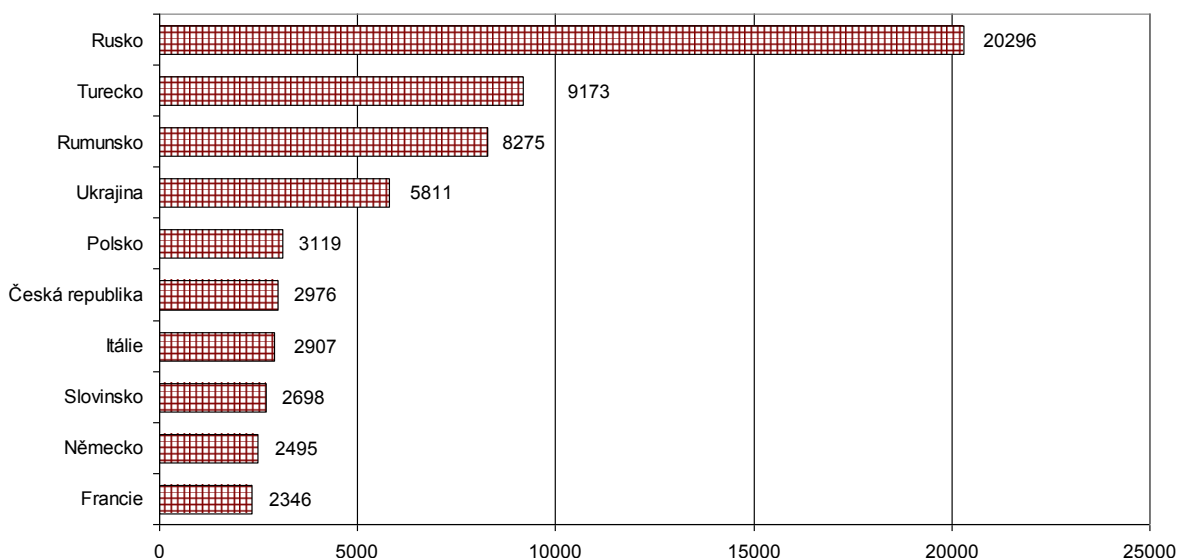
Zpráva za období od 1. července do 31. prosince 2007 o stavu vyřizování stížností podaných proti České republice k Evropskému soudu pro lidská práva

Na úvod zpráv o stavu vyřizování stížností podaných k Evropskému soudu pro lidská práva (dále jen „Soud“) obvykle uvádíme statistické údaje. Nebude tomu jinak ani tentokrát. Podobně jako v ostatních zprávách předkládaných po skončení kalendářního roku je třeba údaje zasadit do širšího kontextu.

Kancelář Soudu změnila způsob prezentace číselných údajů o agendě a informace o počtu podaných stížností již veřejnosti neposkytuje. S odkazem na skutečnost, že stěžovatelé v řadě případů podané stížnosti následně nedoplní v souladu s požadavky kanceláře Soudu a takové stížnostní spisy jsou po uplynutí zhruba roční lhůty bez dalšího skartovány, vykazují se nadále jen počty stížností přidělených k dalšímu projednání soudcovským výborům nebo senátům.

Ke konci roku 2007 představoval počet takových případů vedených proti České republice pro Soud šesté největší břemeno mezi všemi členskými státy. Grafy č. 1 a 2 zachycují v různých perspektivách počty případů přidělených k dalšímu projednání. Graf č. 1 ukazuje absolutní počty těchto případů u deseti států s nejvyšším počtem; Česká republika tu obsazuje šesté místo. Graf č. 2 srovnává podíl absolutního počtu stížností a počtu obyvatel u členských států Evropské unie; v této skupině států se Česká republika ocitá na čtvrtém místě se svými zhruba 290 nevyřízenými stížnostmi na 1 milión obyvatel.¹

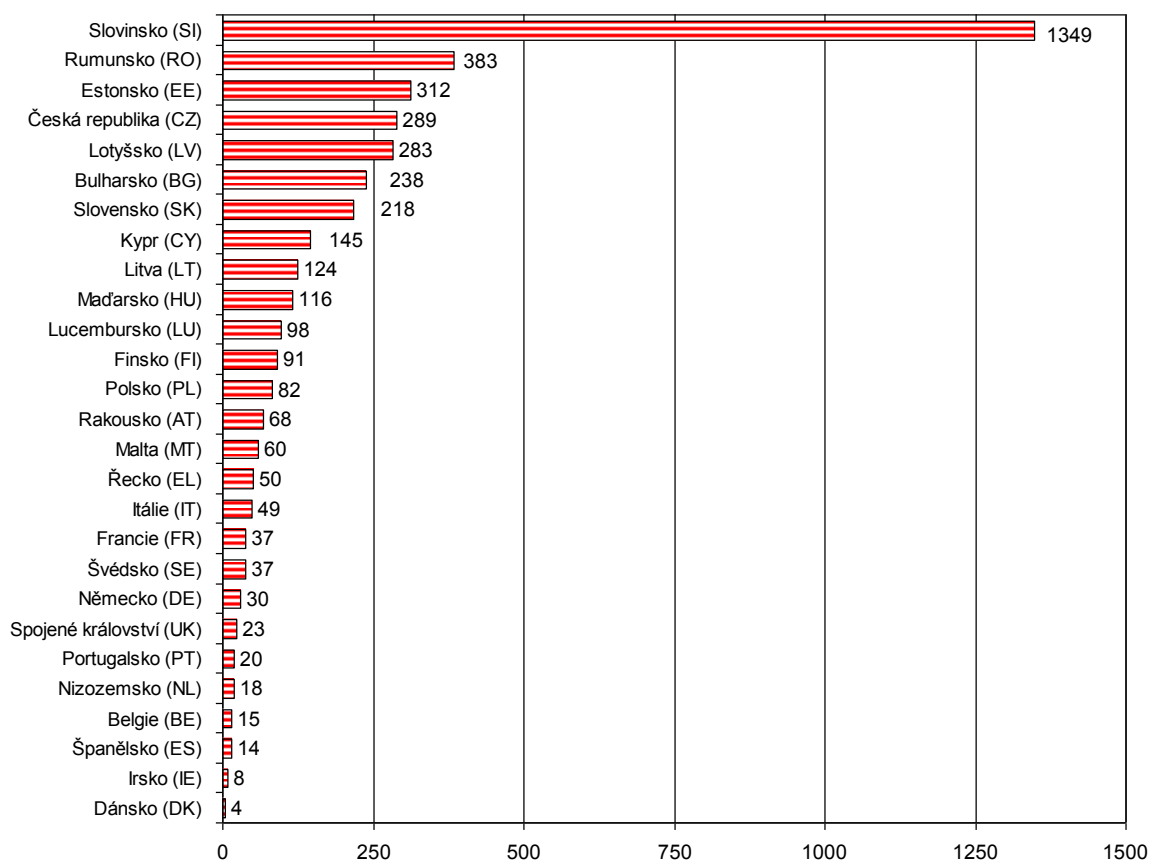
Graf č. 1: Státy s nejvyšším počtem nevyřízených stížností přidělených k projednání k 31/12/2007

¹ Zdrojem údajů o počtu stížností je kancelář Soudu. Viz Cour européenne des Droits de l'Homme, *Rapport annuel 2007* (édition provisoire), Conseil de l'Europe, Strasbourg, 2008, str. 135. Zdrojem údajů o počtu obyvatel členských států Evropské unie v milionech k 1. lednu 2006 je Eurostat.

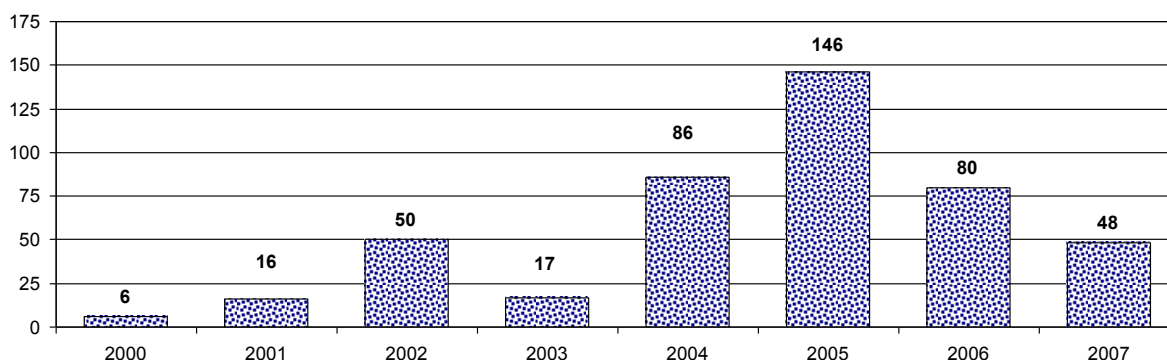
Jakkoli představuje Evropská unie jedno společenství, z hlediska statistických údajů je namístě nepřeceňovat význam dat vztahujících se k malým entitám. Je otázka, do jaké míry může být např. Česká republika validně srovnávána se Slovinskem, které se ocitlo na čele žebříčku, ale které má pětikrát méně obyvatel.

Graf č. 2: Podíl počtu nevyřízených stížností směřujících proti členským státům Evropské unie k 31/12/2007 a počtu jejich obyvatel k 1/1/2006

Následující graf č. 3 zachycuje situaci z hlediska stížností oznámených vládě České republiky.

Graf č. 3: Počet komunikovaných stížností proti České republice v jednotlivých letech (roky 2000 až 2007)

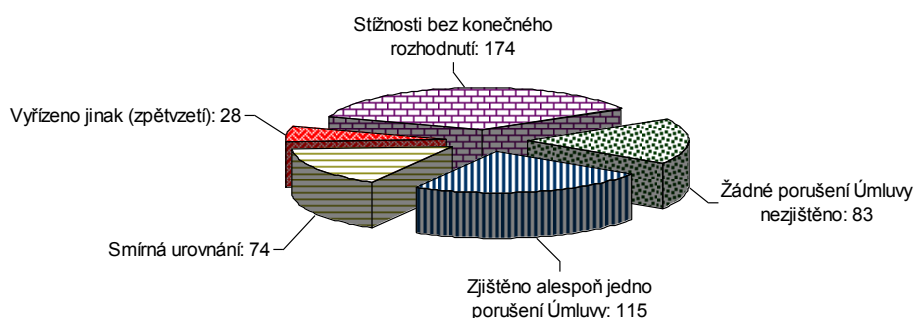
Čísla svědčí o výrazném snížení počtu stížností komunikovaných v roce 2007 oproti některým předešlým rokům. Tento útlum souvisí se zavedením vnitrostátního prostředku nápravy nepřiměřené délky soudního řízení zákonem č. 160/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím nebo nesprávným úřed-

ním postupem, a retroaktivní povahou některých jeho ustanovení, která umožňují *de facto* repatriaci námitky nepřiměřené délky soudního řízení obsažené v mnoha stížnostech proti naší zemi na vnitrostátní úrovni.

Jinými slovy, postavení České republiky (resp. jejích občanů) jako velkého zásobovatele Soudu stížnostmi se může postupně změnit k lepšímu za předpokladu, že prostředek nápravy zakotvený v zákoně č. 82/1998 Sb. ve znění zákona č. 160/2006 Sb. bude i v praxi vykazovat potřebnou míru účinnosti a zabrání jak samotnému vzniku potřeby adresovat nové stížnosti Soudu v nejkritičtějších místech našeho právního systému, tak meritornímu zkoumání těchto stížností. Bude záviset na tom, do jaké míry budou respektovat judikaturu Soudu orgány podílející se na rozhodování o zadostiučinění za nepřiměřeně dlouhé soudní spory (tj. Ministerstvo spravedlnosti a obecné soudy).

Graf č. 4 ukazuje statický obrázek o agendě tak, jak se jeví ke konci roku 2007 z pohledu vlády České republiky. Jak bude v dalších částech zprávy doloženo, Soud během druhého pololetí roku 2007 vydal řadu rozhodnutí prohlašujících za nepřijatelné stížnosti na nepřiměřenou délku řízení; některé tyto stížnosti byly staženy z důvodu uspokojení nároků Ministerstvem spravedlnosti na základě zákona č. 82/1998 Sb. ve znění zákona č. 160/2006 Sb.

Graf č. 4:
Přehled stížností komunikovaných vládě České republiky
od 1/1/1993 do 31/12/2007 podle stavu jejich vyřízení
(celkem 468 stížností)

Tato zpráva je dále rozčleněna na část I, která obsahuje přehled případů uzavřených Soudem v období, za které se zpráva podává. Část II zprávy se zmiňuje o případech, u nichž v daném období došlo k jinému vývoji a řízení o nich před Soudem pokračuje. Část III zprávy bude věnována problematice výkonu rozsudků Soudu. Pro přehlednost můžeme odkázat na obsah zařazený na závěr této zprávy.

I. Přehled případů uzavřených Soudem v období od 1. července do 31. prosince 2007

Řízení před Soudem končí obvykle rozsudkem ve věci samé (oddíl 1.1.), prohlášením stížnosti za nepřijatelnou v plném rozsahu (oddíl 1.2.) nebo vyškrtnutím stížnosti ze seznamu případů, především z důvodu smírného urovnání (oddíl 1.3.).

1.1. ROZSUDKY SOUDU VE VĚCI SAMÉ

V daném období vynesl Soud celkem čtyři rozsudky, z toho jeden vyzněl ve prospěch České republiky (*Soffer*). Z odsuzujících rozsudků nabyt jeden právní moci vyhlášením (rozsudek velkého senátu ve věci *D. H. a ostatní*) a u jednoho z nich (*Smatana*) vláda požádala o postoupení věci velkému senátu.

1.1.1. Nové rozsudky Soudu

Rozsudky Soudu vydané ve druhém pololetí roku 2007 se týkaly těchto problematik (se zřetelem k tomu, že v rámci rozhodování ve věci samé přestávají hrát roli případy namítané nepřiměřené délky soudního řízení – k důvodům viz úvod a pododíl 1.2.1.):

- článku 6 odst. 1 Úmluvy v aspektu práva na přístup k soudu (Ústavnímu soudu) ve dvou případech (*Ješina, Soffer*),
- článku 14 Úmluvy ve spojení se článkem 2 Protokolu č. 1 (zákaz diskriminace při užívání práva na vzdělání) v případě *D. H. a ostatní*,
- článku 5 odst. 3, 4 a 5 Úmluvy (právo na svobodu) v případě *Smatana*.

Nyní následují podrobnější informace k jednotlivým rozsudkům, a to v chronologickém pořadí podle data, kdy byly vydány.

Rozsudek senátu páté sekce Soudu ze dne 26. července 2007 ve věci č. 18806/02 – Bohuslav Ješina proti České republice

Soud jednomyslně konstatoval, že právo stěžovatele na přístup k soudu ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy bylo porušeno. Zbývající část stížnosti Soud zamítl jako nepřijatelnou pro zjevnou neopodstatněnost již v rozhodnutí ze dne 4. října 2005.

(i) Skutkové okolnosti případu

Rozsudkem okresního soudu z roku 1999 byl stěžovatel odsouzen k náhradě škody. Rozhodnutí potvrdil i odvolací soud, který zároveň rozhodl, že se dovolání nepřipouští (§ 239 odst. 1 občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. prosince 2000). Následná ústavní stížnost byla v květnu 2001 Ústavním soudem odmítnuta pro nevyčerpání všech procesních prostředků ochrany práva, neboť stěžovatel nepodal dovolání podle § 239 odst. 2 občanského soudního řádu.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud v odůvodnění rozsudku odkázal na svůj dřívější rozsudek ve věci *Běleš a ostatní proti České republice*, ve kterém se zabýval prakticky totožným problémem souladu postupu Ústavního soudu při posuzování přípustnosti ústavních stížností s právem stěžovatele na přístup k soudu a kde mimo jiné uvedl (§ 63):

„V daném případě přípustnost dovolání podle § 239 odst. 2 občanského soudního řádu zcela závisela na názoru dovolacího soudu na otázku, zda má napadené rozhodnutí ‚po právní stránce zásadní význam‘. Za těchto okolností ani stěžovatelé, ani jejich právní zástupkyně nebyli schopni zhodnotit možnosti úspěchu jejich dovolání, pokud se jedná o jeho přípustnost, a to tím spíše, že odvolací soud nevyhověl jejich návrhu na vyslovení přípustnosti dovolání. Jestliže by bylo dovolání stěžovatelů zamítnuto, hrozilo by jim, že jejich ústavní stížnost bude odmítnuta pro opožděnost.“

Stejně jako v tomto případě také ve věci *Ješina* došel Soud k závěru, že článek 6 odst. 1 Úmluvy byl porušen. S uspokojením nicméně konstatoval, že po vynesení rozsudku ve věci *Běleš a ostatní* ohlásil Ústavní soud České republiky změnu ve své rozhodovací praxi, pokud

jde o podmínky přípustnosti ústavní stížnosti (sdělení pléna publikované ve Sbírce zákonů pod číslem 32/2003). Tato změna však nemohla mít žádný vliv na situaci stěžovatele Ješiny.

(iii) Spravedlivé zadostiučinění

Stěžovatel požadoval náhradu materiální a morální újmy ve výši 13 424 000 Kč. Soud uznal v dané otázce argumenty vlády a prohlásil, že stěžovateli náhrada údajné materiální újmy nenáleží a že konstatování porušení Úmluvy v rozsudku je dostatečnou nápravou případné újmy morální.

Rozsudek senátu páté sekce Soudu ze dne 27. září 2007 ve věci č. 18642/04 – Pavol Smatana proti České republice

Soud jednomyslně konstatoval porušení práva stěžovatele na svobodu a osobní bezpečnost ve smyslu článku 5 Úmluvy, a to v odstavci 3 (důvody uplatněné vnitrostátními soudy v jejich rozhodnutích o vazbě stěžovatele nebyly dostatečné k jeho ponechání ve vazbě během daného období), odstavci 4 (o zákonnosti vazby stěžovatele nebylo rozhodnuto „urychleně“) a odstavci 5 (vnitrostátní právní řád stěžovateli v rozhodné době nezaručoval nárok na odškodnění za zbavení svobody, jež nesplňovalo požadavky článku 5 odst. 3 a 4 Úmluvy, s dostatečným stupněm jistoty). Stěžovateli přiznal Soud na spravedlivém zadostiučinění celkem 7 234 €.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatel byl v červnu 2000 obviněn ze spáchání trestného činu padělání a pozměňování peněz. V únoru 2003 byl shledán vinným pokusem tohoto trestného činu a odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a k trestu vyhoštění. Ve vazbě, jež byla několikrát prodloužena, se nacházel od 7. června 2000 do 13. února 2003, kdy byl převeden do výkonu trestu.

Jedním z rozhodnutí o vazbě bylo usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 19. dubna 2001 o ponechání stěžovatele ve vazbě. Toto rozhodnutí bylo doručeno právnímu zástupci stěžovatele dne 14. srpna 2001. Dne 11. října 2001 vrchní soud k odvolání stěžovatele usnesení potvrdil, nicméně ztotožnil se s námitkou stěžovatele, podle níž je napadené rozhodnutí nesprávné, protože nestanoví délku trvání vazby. Dne 1. února 2002 napadl stěžovatel toto rozhodnutí ústavní stížností.

Dne 28. listopadu 2003 Ústavní soud ve svém nálezu konstatoval, že opomenutí soudů stanovit konečné datum vazby a posoudit, zda byly dány závažné důvody, pro něž nemohlo být řízení skončeno, je v rozporu s jeho judikaturou a představuje zásah do stěžovatelova práva na svobodu. Ústavní stížnost nicméně zamítl s poukazem na to, že v době jeho rozhodování již stěžovatel nebyl ve vazbě, nýbrž ve výkonu trestu odnětí svobody, a zrušení napadených rozhodnutí by nezajistilo účinnou nápravu zásahu do práv stěžovatele, neboť by nevedlo k obnovení *statu quo ante*. Současně uvedl, že není příslušný pro zjednáání nápravy dané situace poskytnutím kompenzace stěžovateli.

Stěžovatel se proto obrátil v srpnu 2004 na Ministerstvo spravedlnosti se žádostí o odškodnění za nezákonné rozhodnutí. Jeho žádost byla odmítnuta, neboť jím napadená rozhodnutí soudů o ponechání ve vazbě nebyla zrušena ani změněna z důvodu nezákonnosti.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel tvrdil, že vnitrostátní soudy nerozhodly urychleně o zákonnosti jeho vazby, ponechaly jej ve vazbě, aniž by se zabývaly důvody, pro které nebylo možno trestní řízení proti němu vedené skončit, a v jeho trestní věci nepostupovaly se zvláštní péčí. Současně namítal, že se na vnitrostátní úrovni nemohl domoci odškodnění.

a) *Právo na přiměřenou délku vazby nebo propuštění na svobodu během řízení (článek 5 odst. 3 Úmluvy)*

aa) K přijatelnosti

Soud se nejdříve zabýval námitkou vlády, že stěžovatel nevyčerpal všechny účinné vnitrostátní prostředky nápravy, a to zejména návrh na náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb. a o žalobu na ochranu osobnosti podle § 11 a 13 občanského zákoníku s tím, že pomocí těchto prostředků se stěžovatel mohl domoci též náhrady případné morální újmy.

Dle judikatury Soudu právní prostředky nápravy musejí nejen v teorii, ale též v praxi vykazovat dostatečný stupeň jistoty, jinak o nich nelze tvrdit, že jsou v požadované míře dostupné a účinné; splnění těchto požadavků musí prokázat stát. Navíc stěžovateli, který využil zjevně účinného a dostatečného právního prostředku, nelze vytýkat, že se nepokusil využít dalších prostředků, které byly dostupné, avšak neposkytovaly o nic větší šanci na úspěch.

Soud se zabýval především otázkou, zda se stěžovatel mohl domoci náhrady morální újmy prostřednictvím občanskoprávní žaloby založené na § 15 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb. nebo na § 11 a 13 občanského zákoníku. Poukázal na svůj závěr ve věci *Pavletić proti Slovensku*, že občanskoprávní soudy nejsou příslušné k posuzování, zda byla vazba stěžovatele nezákonná nebo zda došlo k porušení práv jednotlivce zaručených článkem 5 a že přiznání náhrady na základě § 8 a 9 zákona č. 82/1998 Sb. předpokládá předchozí zrušení nezákonného rozhodnutí nebo vydání rozhodnutí o zproštění obžaloby nebo o zastavení řízení.

Pokud jde o vnitrostátní judikaturu, konstatoval, že nelze vyloučit, že by příslušný soud rozhodl o eventuelní žalobě stěžovatele o přiznání odškodnění až po 25. květnu 2005, kdy bylo vydáno první rozhodnutí Ústavního soudu o přímé aplikovatelnosti článku 5 odst. 5 Úmluvy, nicméně poznamenal, že judikatura týkající se nároku na odškodnění nebyla jednoznačná a nálezy Ústavního soudu, jakož i rozhodnutí soudů nižších stupňů, na něž poukazuje vláda, se týkají situací odlišných od situace v projednávané věci (zejména v těchto případech nebylo sporné, že u stěžovatelů došlo k nezákonnému zbavení svobody).

Soud proto dospěl k závěru, že vládou namítané prostředky nápravy nevykazovaly v rozhodné době dostatečný stupeň jistoty.

ab) K odůvodněnosti

Soud s odkazem na svoji ustálenou judikaturu konstatoval, že při zkoumání otázky, zda délka vazby (dle názoru Soudu činila její relevantní doba přes dva roky) byla přiměřená, je vždy nutno hledět na konkrétní zvláštnosti případu. Trvání důvodného podezření, že zadržená osoba spáchala trestný čin, je základní podmínkou při posuzování zákonnosti pokračující vazby, po určité době to však již není dostačující. V takovém případě musí Soud rozhodnout, zdali další důvody uplatněné soudními orgány nadále ospravedlňují zbavení svobody. Pokud jsou tyto důvody „závažné“ a „dostatečné“, musí Soud také zjistit, zda příslušné vnitrostátní orgány postupovaly v řízení se „zvláštní péčí“.

Pokud jde o odůvodnění rozhodnutí o vazbě, zůstávalo dle Soudu prakticky stejné a bylo abstraktní povahy, neboť obsahovalo kritéria stanovená zákonem bez odkazu na konkrétní jednání stěžovatele. Soud navíc podotkl, že soudy v rozporu s § 71 odst. 4 a 6 trestního řádu, který jim ukládal posoudit, z jakých vážných důvodů nemohlo být trestní stíhání ukončeno, o této otázce s výjimkou posledních rozhodnutí mlčely. Nicméně ačkoli se v těchto posledních rozhodnutích (počínaje 11. červnem 2002) hovoří o složitosti věci, neobsahují ani tato rozhodnutí upřesnění, v čem složitost spočívala, a to zejména v situaci, kdy již byla podstatná část důkazů shromážděna a první rozsudek o odůvodněnosti obvinění byl vynesena.

V případě stěžovatele tak Soud neshledal důvody uvedené vnitrostátními soudy v rozhodnutích o ponechání stěžovatele ve vazbě natolik dostatečnými, aby odůvodnily jeho ponechání ve vazbě. Ze této situace se již nezabýval otázkou „zvláštní péče“ a konstatoval porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy.

b) Právo na urychlené soudní rozhodnutí o zákonnosti zbavení svobody (článek 5 odst. 4 Úmluvy)

I v tomto případě odmítl Soud námitku nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy. Poté se v první řadě zabýval otázkou stanovení relevantního období.

V souladu s námitkou vlády, stanovil počátek tohoto období až dnem podání odvolání stěžovatelem proti rozhodnutí o vazbě ze dne 19. dubna 2001 (tj. dnem 20. srpna 2001). Nepřijal však další námitku vlády, že do relevantního období nelze zahrnout délku řízení, v němž Ústavní soud rozhodoval o ústavní stížnosti podané stěžovatelem dne 1. února 2002, protože úkolem tohoto soudu je posuzovat ústavnost a nikoli zákonnost rozhodnutí vydaných jinými orgány.

Soud uvedl, že Ústavní soud má sice za úkol ověřit dodržování Ústavy vnitrostátními orgány, nicméně poukázal na to, že v této věci také předběžně posuzoval dodržování zákona. Za této situace a s přihlédnutím k tomu, že český Ústavní soud může dotyčnému orgánu nařídit, aby shledané porušování práva zaručeného Úmluvou ukončil a stěžovatele případně propustil na svobodu, může Ústavní soud jednat jako soud, který ve smyslu článku 5 odst. 4 Úmluvy rozhoduje o zákonnosti zbavení svobody a nařizuje propuštění stěžovatele, je-li zbavení svobody nezákonné.

Za tohoto stavu musí též řízení před Ústavním soudem splňovat požadavek na „rychlost“. Soud v této souvislosti poukázal na několik svých rozsudků, u nichž vzal v úvahu „celkovou délku“ řízení, do níž zahrnul trvání různých fází řízení před všemi rozhodovacími orgány, včetně například Kasačního soudu.

Projednávaná věc je dle Soudu příkladem situace, kdy v důsledku opožděného rozhodnutí Ústavního soudu se ochrana základních práv, již má zajišťovat, ukázala být neúčinná, jak to ostatně připustil sám Ústavní soud.

Poté Soud přistoupil k přezkoumání požadavku na „urychlené“ rozhodnutí. Soud připustil, že stěžovatel měl v době, kdy soudy rozhodovaly o jeho opravných prostředcích proti rozhodnutím o ponechání ve vazbě, možnost podávat žádosti o propuštění z vazby, tato okolnost však nemůže zprošťovat příslušné orgány jejich povinnosti rozhodnout „urychleně“.

Poukázal zejména na to, že doručování rozhodnutí vrchního soudu ze dne 11. října 2001 stěžovateli trvalo bezmála dva měsíce a „s politováním“ konstatoval, že ačkoli stěžovatel zůstal ve vazbě ještě jeden rok po podání ústavní stížnosti, Ústavní soud o ní rozhodl teprve deset měsíců po skončení vazby, tzn. v okamžiku, kdy dle jeho vlastních slov již účinná náprava spočívající v obnovení *statu quo ante* nebyla možná. Soud tak dospěl k závěru o porušení článku 5 odst. 4 Úmluvy.

c) Právo domoci se na vnitrostátní úrovni odškodnění za protiprávní zbavení svobody (článek 5 odst. 5 Úmluvy)

Soud nejdříve vyslovil, že odstavec 5 je použitelný, neboť bylo shledáno porušení odstavců 3 a 4 článku 5. Při jeho zkoumání merita této námitky v zásadě odkázal na závěry, k nimž dospěl při posuzování existence účinných vnitrostátních prostředků nápravy porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy.

S ohledem na okolnosti případu Soud uzavřel, že účinné uplatnění stěžovatelova nároku na odškodnění z titulu porušení článku 5 odst. 3 a 4 Úmluvy nevykazovalo v rozhodné době dostatečný stupeň jistoty, a došlo tak k porušení jeho práva dle článku 5 odst. 5 Úmluvy.

d) Právo na účinné vnitrostátní prostředky nápravy (článek 13 Úmluvy)

Soud dospěl k závěru o porušení článku 5 odst. 3, 4 a 5 Úmluvy a vzhledem k tomu, že u stížností na zbavení svobody jsou tato ustanovení článku 5 *lex specialis*, rozhodl, že za okolností projednávané věci nevyvstávají žádné další otázky z hlediska článku 13.

(iii) Spravedlivé zadostiučinění

Stěžovatel požadoval náhradu materiální škody ve výši 120 000 Kč a stejnou částku požadoval i z titulu újmy morální. V případě materiální škody neshledal Soud podmínky pro její přiznání, na odškodnění újmy morální přiznal stěžovateli částku 4 000 €. Na náhradě nákladů řízení přisoudil stěžovateli částku 3 234 € sníženou o 850 € coby částku právní pomoci poskytnutou mu Radou Evropy.

Rozsudek senátu páté sekce Soudu ze dne 8. listopadu 2007 ve věci č. 31419/04 – Susan Soffer proti České republice

Soud jednomyslně konstatoval, že právo stěžovatelky na přístup k Ústavnímu soudu ve smyslu článku 6 Úmluvy porušeno nebylo.

(i) Skutkové okolnosti případu

Proti stěžovatelce byla podána restituční žaloba, která byla okresním soudem zamítnuta. Současně bylo žalobkyni uloženo nahradit stěžovatelce náklady řízení. Krajský soud na základě odvolání žalobkyně rozsudek soudu prvního stupně změnil v části týkající se nákladů řízení tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Proti rozsudku odvolacího soudu podala stěžovatelka ústavní stížnost. Ústavní soud však při vyžadování spisu zjistil, že ve věci bylo podáno dovolání, a ústavní stížnost proto s odkazem na sdělení pléna č. 32/2003 Sb. odmítl jako předčasnou s tím, že stěžovatelka má možnost podat novou ústavní stížnost poté, co bude o dovolání rozhodnuto. Stěžovatelka však již ústavní stížnost znovu nepodala.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Vláda se ve svém obsáhlém stanovisku pokusila Soud přesvědčit, aby změnil svoji dosavadní judikaturu, podle které se na řízení o ústavních stížnostech prakticky automaticky vztahuje článek 6 Úmluvy. Upozornila jej na některé neblahé důsledky, které jeho stávající přístup přináší (Soud v řadě předcházejících rozsudků konstatoval, že odmítnutím ústavní stížnosti pro nepřijatelnost bylo porušeno právo na spravedlivý proces, zároveň však všechny námitky, se kterými se stěžovatel na Ústavní soud v této ústavní stížnosti obracel, zamítl jako zjevně neopodstatněné) a nabídla mu konkrétní řešení této otázky. Ve prospěch české vlády v řízení intervenovala jako třetí strana také vláda Slovenské republiky. Soud nicméně na své již ustálené judikatuře setrval.

Pokud jde o meritum věci, Soud připustil, že postup Ústavního soudu sledoval legitimní účel zabránit tomu, aby jedna věc byla současně projednávána dvěma soudními instancemi, přičemž k dosažení tohoto cíle se mu nabízely teoreticky dvě cesty: buď projednávání ústavní stížnosti přerušit do rozhodnutí Nejvyššího soudu o dovolání, nebo ji odmítnout jako předčasnou. Ústavní soud zvolil druhou možnost a v odůvodnění rozhodnutí upozornil stěžovatelku, že ústavní stížnost může podat znovu ve lhůtě, která počne běžet ode dne rozhodnutí dovolacího soudu. Soud konstatoval, že stěžovatelka nezmiňuje, že by případné opětovné podání ústavní stížnosti pro ni představovalo nějakou nepřiměřenou zátěž, a nezdá se ani, že by nově podaná ústavní stížnost byla Ústavním soudem odmítnuta jako opožděná, podobně jako se to stalo v případě, kterým se Evropský soud zabýval v rozsudku *Vodárenská akciová společnost proti České republice* z roku 2004. Nelze mít tudíž za to, že by byl stěžovatelce přístup k Ústavnímu soudu znemožněn. K porušení Úmluvy tak v daném případě nedošlo.

(iii) Spravedlivé zadostiučinění

Pro případ úspěchu ve věci požadovala stěžovatelka náhradu materiální a nemateriální újmy a náhradu nákladů řízení v celkové výši 48 324 €.

Rozsudek velkého senátu Soudu ze dne 13. listopadu 2007 ve věci č. 57325/00 – D. H. a ostatní proti České republice

Velký senát poměrem třinácti hlasů proti čtyřem zvrátil původní rozsudek senátu druhé sekce Soudu ze dne 7. února 2006 a rozhodl, že Česká republika v případě stěžovatelů, romských dětí zařazených do ostravských zvláštních škol, porušila zákaz diskriminace v právu na vzdělání zaručený v článku 14 Úmluvy ve spojení se článkem 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě. Soud všem osmnácti stěžovatelům přiznal náhradu nákladů řízení ve výši 10 000 eur a každému z nich i částku 4 000 eur jako náhradu utrpěné morální újmy.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stížnost podalo osmnáct romských dětí z Ostravska nespokojených s tím, že byly v letech 1996 až 1999 buď přímo zařazeny do zvláštních škol, nebo po určité době strávené na základní škole přeřazeny do zvláštních škol. Rodiče se zařazením do zvláštní školy souhlasili či o něj dokonce požádali, o zařazení bylo vydáno písemné rozhodnutí ředitele školy, které obsahovalo poučení o možnosti podat odvolání; žádný z rodičů se však neodvolal. Stěžovatelům bylo též nabídnuto přeřazení do základních škol po složení rozdílových zkoušek; někteří následně začali chodit do základní školy.

Někteří stěžovatelé v červnu 1999 požádali ostravský školský úřad o přezkoumání rozhodnutí o zařazení do zvláštní školy mimo odvolací řízení; školský úřad však žádost odmítl. Dvanáct z osmnácti stěžovatelů následně podalo ústavní stížnost, kterou však Ústavní soud v říjnu 1999 odmítl, zčásti pro zjevnou neopodstatněnost, zčásti pro nepřislusnost, poté, co vyzval příslušné orgány, aby se návrhy stěžovatelů skutečně zabývaly. Ústavní soud zejména nepřijal argumenty stěžovatelů vycházející jen z celkového sociálního kontextu, bez předložení konkrétních důkazů.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Velký senát předně zamítl předběžnou námitku vlády spočívající v nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy. Třetina stěžovatelů vůbec nepodala ústavní stížnost, žádný ze stěžovatelů nepodal žalobu na ochranu osobnosti. Velký senát v podstatě vyšel ze samotného rozhodnutí Ústavního soudu o ústavní stížnosti dvanácti stěžovatelů. Ústavní soud na stěžovatelích nepožadoval čerpání jiných prostředků nápravy a připustil, že stížnost přesahuje vlastní zájmy stěžovatelů, čímž svému rozhodnutí přiznal obecnější význam. Námitku založenou na rasové diskriminaci ovšem Ústavní soud neakceptoval s tím, že mu nepřislouší hodnotit celkový sociální kontext.

V meritu velký senát nejprve zrekapituloval rozsudek senátu druhé sekce, tvrzení účastníků a vedlejších účastníků (různých intervenujících lidskoprávních organizací). Dále připomenul svůj ustálený výklad pojmu diskriminace obsaženého v článku 14 Úmluvy, včetně skutečnosti, že diskriminace může být dána bez ohledu na zaměření neutrálního opatření na konkrétní skupinu. Rozdílné zacházení zakládající se na etnickém původu, jež je formou rasové diskriminace, v podmínkách současného vývoje nemůže být objektivně odůvodněné. U důkazního břemene stran odlišného zacházení v řízení před ním Soud uvedl, že neexistují procesní překážky pro přípustnost důkazů a že sám hodnotí důkazy volně. Při prokazování rozdílného zacházení se skupinami osob Soud do značné míry vychází ze statistik předložených účastníky řízení. Konečně velký senát uvedl, že zranitelná pozice Romů vyžaduje, aby byla věnována zvláštní pozornost jejich potřebám a způsobu života.

Podle stěžovatelů s nimi bylo zacházeno méně příznivě než s neromskými dětmi nacházejícími se v obdobné situaci a toto odlišné zacházení představovalo nepřímou diskriminaci. Velký senát se inspiroval antidiskriminačními směrnicemi Evropských společenství a dospěl k závěru, že při předložení přiměřeně spolehlivých a relevantních statistických údajů je na státu, aby vyvrátil domněnku nepřímé diskriminace. Česká vláda nebyla s to zpochybnit údaje, které od ředitelů ostravských základních a zvláštních škol získali stěžovatelé a podle nichž mj. v roce 1999 tvořili Romové 56 % všech žáků ostravských zvláštních škol, ale jen

2,26 % žáků základních škol. Navíc vláda v různých zprávách předkládaných mezinárodním kontrolním orgánům více či méně konkrétně sama připouštěla, že romské děti bývají často zařazovány do zvláštních škol. Tato praxe byla konstatována i mezinárodními kontrolními orgány. Jsou-li prokázány diskriminační účinky určité praxe, není nepřítomnost diskriminačního úmyslu na straně příslušných orgánů podstatná.

Vláda ve své obhajobě poukazovala především na to, že každé dítě bylo před zařazením do zvláštní školy odborně testováno a že se zařazením do zvláštní školy rodiče dítěte souhlasili (nebo o ně dokonce požádali). Velký senát nicméně uvěřil kritice údajné neobjektivnosti používaných testů a jejich neadaptovanosti na romskou populaci. Pokud jde o souhlas rodičů, nezdálo se velkému senátu, že by tento souhlas byl, s ohledem na nízký stupeň vzdělání a jiná znevýhodnění romských rodičů, dostatečně informovaný; podle velkého senátu ovšem každopádně nelze připustit vzdání se práva na ochranu před rasovou diskriminací, neboť takový krok by byl v rozporu s důležitým obecným zájmem.

Na závěr svých meritorních úvah velký senát ocenil, že se Česká republika pokouší řešit problém vzdělávání romských žáků. Proces přijímání romských žáků do zvláštních škol však nebyl doplněn o potřebné záruky, které by zajistily, že stát přihlédne ke specifickým potřebám romských dětí daným jejich znevýhodněným postavením, jinými slovy, že stát dokáže vzít v potaz jejich možnou rasovou diskriminaci, kterou Ústavní soud ve svém rozhodnutí pominul. Stěžovatelům se nedostalo vzdělání srovnatelného se vzděláním poskytovaným na základních školách, což jejich situaci ještě zhoršilo. Mezi použitými prostředky (zařazením do zvláštních škol) a sledovaným cílem (zajištěním vzdělání) tedy neexistoval vztah přiměřenosti. Uplatňování příslušných předpisů mělo v rozhodné době nepřiměřeně škodlivý dopad na romskou komunitu a tedy i na stěžovatele jako její příslušníky, v důsledku čehož „se již Soud nemusí zabývat jejich individuálními případy“. Došlo tedy k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení se článkem 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

K rozsudku byla připojena čtyři nesouhlasná stanoviska soudců zvolených za Českou republiku, Slovensko, Slovinsko a Španělsko.

(iii) Spravedlivé zadostiučinění

Velký senát každému ze stěžovatelů přiznal částku 4 000 € jako náhradu morální újmy a všem dohromady částku 10 000 € jako náhradu nákladů řízení. Velký senát odmítl řešit otázku obecných opatření k nápravě zjištěného stavu ve smyslu článku 46 Úmluvy (na rozdíl od tzv. pilotních rozsudků) a odkázal na pravomoc Výboru ministrů Rady Evropy dohlížet nad výkonem rozsudků Soudu (včetně povinnosti států přijmout obecná opatření k nápravě). Velký senát si byl vědom též existence nového školského zákona, který zrušil zvláštní školy a reaguje na potřeby dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí.

1.1.2. Žádosti o postoupení věci velkému senátu

Po rozsudku *Smatana* rozhodla vláda o podání žádosti o postoupení věci velkému senátu, a to s ohledem na jistou míru nekonsistentnosti právního názoru obsaženého v tomto rozhodnutí s jinými judikáty Soudu a na důsledky, které by pro Ústavní soud z tohoto právního názoru mohly vyplynout. V podrobnostech lze odkázat na příslušný materiál zařazený na program schůze vlády dne 19. prosince 2007.^{2, 3}

² Jedná se o materiál nazvaný *Návrh na podání žádosti o postoupení věci č. 18642/04 Smatana proti České republice velkému senátu Evropského soudu pro lidská práva* (část B, bod č. 23 programu schůze vlády; usnesení vlády č. 1432).

³ Žádost vlády byla nicméně dne 31. března 2008 zamítnuta kolegiem pěti soudců velkého senátu; důvody zamítnutí se nesdělují.

S výjimkou uvedeného rozsudku rozhodl ministr spravedlnosti, že vláda nebude žádat o postoupení velkému senátu u věcí, v nichž byl v uplynulém pololetí vydán rozsudek senátu sekce (viz pododíl 1.1.1.); žádný z těchto rozsudků nevybočuje z ustálené judikatury Soudu.

1.2. STÍŽNOSTI PROHLÁŠENÉ ZA NEPŘIJATELNÉ

V daném období tímto způsobem ukončil Soud řízení o 21 komunikovaných stížnostech, přičemž sedmičlenný senát prohlásil za nepřijatelné i čtyři stížnosti proti České republice, které předtím nebyly vládě oznámeny. Naopak u dvou stížností rozhodl Soud o jejich částečné nepřijatelnosti a vládě oznámil ke stanovisku jen zbývající námitky.

1.2.1. Komunikované stížnosti prohlášené za nepřijatelné

U těchto stížností představuje největší skupinu (celkem 17) ta, která se týká problematiky nepřiměřené délky soudního řízení ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy (popř. článku 13 Úmluvy, tj. účinného vnitrostátního prostředku nápravy v této souvislosti). Jednak Soud odmítl dvě dvojice takových stížností (*Hadrabová, Hadrabová a ostatní; Dostál*) pro zneužití práva stížnosti, jednak v pilotním rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti *Vokurka* dospěl k závěru, že v České republice existuje v zásadě účinný prostředek nápravy nepřiměřené délky řízení odškodňovací povahy, který je třeba v souladu s principem subsidiarity vyčerpat před uplatněním námitky nepřiměřené délky řízení u Soudu.

Zde je seznam těchto rozhodnutí, z nichž k některým bude níže podána podrobnější informace:

- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 25. září 2007 o přijatelnosti stížností č. 42165/02 – *Dana Hadrabová a Lenka Hadrabová* a 466/03 – *Hedvika Hadrabová, Zdeňka Křivánková, Dušan Křivánek, Lenka Horká a Miloš Horký proti České republice*;
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 23. října 2007 o přijatelnosti stížností č. 19057/02 a 7772/03 – *Vladimír Dostál proti České republice*;
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 16. října 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 40552/02 – *František Vokurka proti České republice*;
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 4. prosince 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 38127/02 – *Hana Borgströmová proti České republice*;
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 4. prosince 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 38521/06 – *Zdeněk Zahradník proti České republice*;
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 11. prosince 2007 o přijatelnosti stížností č. 24788/03 – *Bohumíra Cveklová*, č. 30793/03 – *Radovan Zdražilék a Emílie Zdražilková*, č. 1335/04 – *Oldřich Konvička*, č. 1392/04 – *Stanislav Kašpar*, č. 6855/04 – *Jindřiška Kořínková* a č. 43635/04 – *Věra Marková proti České republice*;
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 11. prosince 2007 o přijatelnosti stížností č. 17539/03 – *Jaroslav Šebík a Jana Šternová*, č. 27483/03 – *Josef Krejčí*, č. 38394/03 – *Jiří Beran* a č. 1972/04 – *Johanna Kammerlander proti České republice*.

Vedle toho se čtyři stížnosti týkaly jiných témat: práva na přezkum správního rozhodnutí soudem splňujícím kritéria článku 6 odst. 1 Úmluvy (*Jablonský*), tvrzené diskriminace v právu pokojně užívat majetek (článek 14 Úmluvy ve spojení se článkem 1 Protokolu č. 1) (*Soukupová*), zásahu do práva pokojného užívání majetku (článek 1 Protokolu č. 1) a nespravedlivosti řízení (článek 6 odst. 1 Úmluvy) (*Sýkora*), jakož i práva pokojně užívat majetek samostatně i ve spojení s právem na účinný vnitrostátní prostředek nápravy (článek 13 Úmluvy ve

spojení se článkem 1 Protokolu č. 1) (*Teleconsult-International, s. r. o.*). O všech těchto stížnostech je podrobněji referováno níže.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 25. září 2007 o přijatelnosti stížností č. 42165/02 a 466/03 – Hadrabová, Hadrabová a ostatní proti České republice

Senát páté sekce Soudu prohlásil obě stížnosti na nepřiměřenou délku řízení za nepřijatelné, a to pro zneužití práva stížnosti. Důvodem k tomu byl nevhodný postup právního zástupce stěžovatelů.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatelé předložili své stížnosti Evropskému soudu pro lidská práva v letech 2002 a 2003, kdy probíhalo soudní řízení, které zahájili u Okresního soudu Brno-venkov v roce 1990 a v němž se domáhali jednak ukončení těžební činnosti, jednak náhrady škody. Toto soudní řízení bylo pouze částečně ukončeno zpětvzetím žaloby v lednu 2006, vůči druhému žalovanému však nadále probíhá, a trvá tak více než 17 let.

Poté, co vláda v květnu 2006 předložila své stanovisko k zavedení kompenzačního prostředku nápravy novelou zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, právní zástupce stěžovatelů Soudu sdělil, že tito nehodlají možnosti požádat Ministerstvo spravedlnosti o náhradu nemajetkové újmy využít, a ani na výzvu Soudu o rok později právní zástupce stěžovatelů nevedl, že ve skutečnosti takovou žádost jménem svých klientů podal v dubnu 2007. V žádosti se odvolával zejména na návrh smírného urovnání stížností, který kancelář Soudu předložila stranám v říjnu 2005. Vláda počátkem srpna 2007 informovala Soud, že žádosti o odškodnění bylo částečně vyhověno (celkem byla nemajetková újma ministerstvem ohodnocena na částku 816 tis. Kč).

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud poznamenal, že stěžovatel je podle jednacího řádu Soudu povinen Soud průběžně informovat o veškerých skutečnostech relevantních pro řízení o stížnosti. Stížnost může být prohlášena za nepřijatelnou pro zneužití práva stížnosti mimo jiné tehdy, je-li vědomě založena na nepravdivých skutečnostech. Stejně tak neúplné, a tudíž zavádějící, informace mohou znamenat zneužití práva stížnosti, zejména tehdy, pokud se informace týkají samotného jádra případu a pro neposkytnutí informací není podáno dostatečné vysvětlení.

K takové situaci došlo, když právní zástupce stěžovatelů neinformoval Soud o podání žádosti o odškodnění k Ministerstvu spravedlnosti.

Soud také připomněl, že podle článku 38 odst. 2 Úmluvy jsou jednání o smírném urovnání stížností důvěrná. Soud zdůraznil význam tohoto principu, podle něhož komunikace stran v rámci jednání o smíru nesmí být použita ve sporném řízení. Za určitých okolností nelze vyloučit, že porušení této zásady může znamenat i zneužití práva stížnosti.

Podle Soudu je zřejmé, že se ve své žádosti o odškodnění stěžovatelé, zastoupeni svým advokátem, odvolávali na návrh, který kancelář Soudu předložila v rámci pokusu o smírné urovnání stížností. Toto chování představuje porušení pravidla důvěrnosti, které též musí být hodnoceno jako zneužití práva stížnosti.

A pro zneužití práva stížnosti také obě stížnosti Soud prohlásil za nepřijatelné.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 23. října 2007 o přijatelnosti stížností č. 19057/02 a 7772/03 – Vladimír Dostál proti České republice

Soud jednomyslně rozhodl prohlásit stížnosti za nepřijatelné pro zneužití práva stížnosti, a to s ohledem na to, že stěžovatel hodnověrně nevysvětlil, proč Soudu nesdělil, že podal žádost o náhradu z titulu nepřiměřené délky soudních řízení.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatel ve svých stížnostech poukazoval na nepřiměřené délky celkem šesti občansko-právních řízení vedených hlavně před Okresním soudem v Ostravě a Krajským soudem v Ostravě.⁴

Poté, co vláda v květnu 2006 předložila své stanovisko k zavedení kompenzačního prostředku nápravy novelou zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, právní zástupkyně stěžovatele Soudu v červenci 2006 sdělila, že je její klient rozhodnut se obrátit na Ministerstvo spravedlnosti se žádostí o náhradu nemajetkové újmy. Dopisem z dubna 2007 nicméně Soudu předložila prohlášení stěžovatele o tom, že si takovou žádost nepřeje podat. Stěžovatel se k dalšímu stanovisku vlády týkajícímu se problematiky poskytování náhrad za nepřiměřené délky řízení nevyjádřil. Ve skutečnosti se ale na ministerstvo se žádostí o náhradu nemajetkové újmy obrátil v březnu i v dubnu 2007, a to mimo jiné ohledně dvou řízení, která byla předmětem stížností k Soudu. Ministerstvo mu přiznalo částku 155 tis. Kč. Když byl stěžovatel s touto skutečností konfrontován a byly mu připomenuty jeho procesní povinnosti, připustil ve svém dopisu k Soudu, že žádosti podal.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud poznamenal, že stěžovatel je podle jednacího řádu Soudu povinen Soud průběžně informovat o veškerých skutečnostech relevantních pro řízení o stížnosti. Stížnost může být prohlášena za nepřijatelnou pro zneužití práva stížnosti mimo jiné tehdy, je-li vědomě založena na nepravdivých skutečnostech. Stejně tak neúplné, a tudíž zavádějící, informace mohou znamenat zneužití práva stížnosti, zejména tehdy, pokud se informace týkají samotného jádra případu a pro neposkytnutí informací není podáno dostatečné vysvětlení.

Stěžovatel hodnověrně nevysvětlil skutečnost, že když byl vyzván, aby se k fungování odškodňovacího mechanismu vyjádřil, neinformoval Soud o podání žádostí o odškodnění k Ministerstvu spravedlnosti několik týdnů předtím; jeho žádosti se zčásti týkaly řízení, jež byla předmětem stížností. Toto chování představuje zneužití práva stížnosti, pro které Soud prohlásil obě stížnosti za nepřijatelné.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 16. října 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 40552/02 – František Vokurka proti České republice

Soud jednomyslně konstatoval, že stížnost na nepřiměřenou délku řízení je nepřijatelná pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, konkrétně žádosti o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění podle zákona č. 82/1998 Sb. ve znění zákona č. 160/2006 Sb.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatel v únoru 1993 zahájil u Obvodního soudu pro Prahu 2 řízení o náhradu za užívání pozemků. Věc byla projednána dvakrát obvodním soudem a Městským soudem v Praze, prošla Nejvyšší soudem a řízení o ní skončilo usnesením Ústavního soudu z října 2002.

V průběhu řízení před Soudem byl stěžovatel kanceláří Soudu informován o možnosti požádat o náhradu nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení, která byla do českého právního řádu zavedena zákonem č. 160/2006 Sb., kterým byl novelizován zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Stěžovatel Soud informoval, že této možnosti nevyužije. Soud si proto jeho kauzu vybral jako „testovací“ případ, při jehož zkoumání se vyjádřil

⁴ Stěžovatel se na Soud již dříve obrátil se stížností č. 52859/99 stran délky osmi soudních řízení. Soud v rozsudku ze dne 25. května 2004 dospěl k závěru, že délka tří z nich byla nepřiměřená, a přiznal stěžovateli částku 6 000 € jako náhradu nemajetkové újmy.

k účinnosti vnitrostátních prostředků nápravy proti porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě zakotveného v článku 6 odst. 1 Úmluvy.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Téměř celé odůvodnění rozhodnutí Soudu je věnováno posouzení, zda dva nově zavedené právní prostředky nápravy proti porušení práva na projednání věci v přiměřené době jsou účinné, a musejí tudíž být vyčerpány předtím, než se stěžovatel obrátí na Soud.

Prvním z těchto prostředků nápravy je návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech s soudci. Soud zopakoval, že podle jeho názoru je nejlepším způsobem nápravy v mnoha oblastech ochrany lidských práv prevence a nejinak tomu je v případě práva na projednání věci v přiměřené lhůtě. Podle Soudu je tedy nejúčinnějším řešením právní prostředek, který umožňuje usplnit rozhodnutí dotyčného soudu. Soud nicméně shledal, že návrh podle § 174a zákona o soudech a soudcích, ačkoli byl přijat s úmyslem zakotvit takový preventivní prostředek nápravy, není právním prostředkem účinným, jelikož je jeho užití podmíněno předchozím podáním stížnosti na průtahy předsedovi soudu. Návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu je tak podle názoru Soudu pouhým pokračováním hierarchické stížnosti, která již v minulosti byla Soudem shledána neúčinným prostředkem nápravy. Stěžovatelé tedy před podáním stížnosti k Soudu nemusejí podat návrh na určení lhůty podle § 174a zákona o soudech a soudcích.

Druhým prostředkem nápravy, jehož účinnost Soud zkoumal, je žádost o přiměřené zadosťučnění za nemajetkovou újmu podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci ve znění po novele provedené zákonem č. 160/2006 Sb. V tomto případě Soud, na základě informací poskytnutých vládou o fungování tohoto prostředku nápravy v prvních zhruba osmi měsících po jeho zavedení, dospěl k závěru, že se jedná o právní prostředek účinný. Stěžovatel je tedy povinen ho vyčerpat předtím, než se obrátí se stížností na Soud. Soud si nicméně explicitně vyhradil právo v budoucnosti svůj závěr o účinnosti tohoto právního prostředku přehodnotit, ukáže-li se jeho fungování nedostatečným. Výslovně Soud zmínil obavu, že rozhodování o poskytnutí přiměřeného zadosťučnění může trvat příliš dlouho, jelikož o žádosti rozhoduje nejprve Ministerstvo spravedlnosti a poté soud, proti jemuž rozhodnutí je přípustné odvolání a posléze i dovolání a ústavní stížnost.

Své závěry Soud aplikoval na případ stěžovatele a jednomyslně dospěl k závěru, že jelikož stěžovatel nepodal žádost o náhradu nemajetkové újmy u Ministerstva spravedlnosti, ačkoli tak na základě přechodného ustanovení článku II zákona č. 160/2006 Sb. udělat mohl, je jeho stížnost na nepřiměřenou délku řízení nepřijatelná pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 4. prosince 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 38127/02 – Hana Borgströmová proti České republice

Soud jednomyslně konstatoval, že stížnost na údajnou nespravedlivost řízení a na porušení práva stěžovatelky na respektování rodinného života je zjevně neopodstatněná a stížnost na nepřiměřenou délku řízení je nepřijatelná pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, konkrétně žaloby o poskytnutí přiměřeného zadosťučnění podle § 15 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb. ve znění zákona č. 160/2006 Sb.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatelka zahájila v říjnu 1997 řízení o určení práva nájmu bytu, v roce 2000 byla její žaloba zamítnuta a toto rozhodnutí bylo odvolacím soudem potvrzeno. V březnu 2002 Ústavní soud odmítl ústavní stížnost stěžovatelky jako zjevně neopodstatněnou.

V roce 1998 byla stěžovatelka zažalována svojí neteří o vyklizení bytu. Nalézací řízení skončilo v roce 2001 v neprospěch stěžovatelky, když Nejvyšší soud odmítl její dovolání, a pokračovalo exekucí.

V průběhu řízení před Soudem se stěžovatelka obrátila na Ministerstvo spravedlnosti se žádostí o náhradu nemajetkové újmy způsobené tvrzenou nepřiměřenou délkou řízení podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění zákona č. 160/2006 Sb. Ministerstvo žádost jako neodůvodněnou zamítlo. K dotazu Soudu stěžovatelka sdělila, že se nebude svého nároku dále domáhat soudní cestou.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud předně námitku nespravedlivosti soudních řízení označil za zjevně neopodstatněnou, a to s odkazem na svoji ustálenou judikaturu, podle které není jeho úkolem zabývat se údajnými chybami skutkovými či právními, jichž se měly dopustit vnitrostátní soudy, ledaže by v jejich důsledku došlo k porušení práv a svobod chráněných Úmluvou. Stěžovatelce se dostalo kontradiktorního procesu, v němž mohla předkládat svá tvrzení a důkazy na jejich podporu a rozhodnutí vnitrostátních soudů byla obsáhle zdůvodněna.

Pokud jde o stížnost na nepřiměřenou délku řízení, dospěl s odkazem na rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti *Vokurka proti České republice* k závěru, že stěžovatelka nevyčerpala vnitrostátní prostředky nápravy, neboť sice požádala Ministerstvo spravedlnosti o odškodnění, ale žalobu k soudu poté, co její žádost byla odmítnuta, již nepodala. Soud poukázal v této souvislosti na to, že respektuje vnitrostátní procesní předpisy, a nemůže proto konstatovat, že podmínka vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy byla stěžovatelkou splněna.

Stížnost na porušení článku 8 Úmluvy Soud odmítl jako zjevně neopodstatněnou, neboť již z tvrzení samotné stěžovatelky neplynulo, že by v jejím případě došlo k porušení tohoto článku.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 4. prosince 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 38521/06 – Zdeněk Zahradník proti České republice

Soud jednomyslně prohlásil stížnost na porušení práva na spravedlivý proces (článek 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) za nepřijatelnou.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatel se od roku 1992 domáhal zvýšení svého starobního důchodu s ohledem na § 24 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. Krajský soud v Hradci Králové zrušil v listopadu 1996 rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze srpna 1992 s tím, že ve věci mělo rozhodnout Ministerstvo vnitra. V červnu 2005 však Krajský soud v Hradci Králové, vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu, prohlásil následně vydaná rozhodnutí ministerstva za nicotná. Stěžovatel se poté obrátil na Ústavní soud, který jeho stížnost směřující proti poslednímu rozhodnutí krajského soudu odmítl.

V březnu 2007 vydala Česká správa sociálního zabezpečení rozhodnutí, kterým byla žádost stěžovatele o úpravu výše starobního důchodu zamítnuta.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel tvrdil, že po rozhodnutí Ústavního soudu zde nebyl žádný orgán, který by byl věcně příslušným o jeho nároku rozhodnout, neboť Česká správa sociálního zabezpečení byla vázána rozhodnutím krajského soudu z roku 1996, podle kterého má ve věci jednat Ministerstvo vnitra, to ale bylo vázáno rozhodnutím téhož soudu z roku 2005, z něhož vyplývá, že věcně příslušným orgánem k rozhodnutí je Česká správa sociálního zabezpečení.

Vládní zmocněnec se obrátil na oba dotčené orgány se žádostí o vyjádření ke stížnosti. Česká správa sociálního zabezpečení potom s vědomím, že z pohledu ústavně zaručených práv a svobod stěžovatele nelze akceptovat situaci, která by se měla rovnat odepření spravedlnosti, ve věci znovu meritorně rozhodla v březnu 2007.

Vzhledem k tomu, že domnělý stav *denegatio iustitiae*, který byl předmětem stížnosti, byl tímto správním rozhodnutím odstraněn, prohlásil Soud námitku porušení práva na soud ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy za nepřijatelnou pro zjevnou neopodstatněnost.

Nepřijatelnou – tentokrát pro nevyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy – shledal Soud také námitku porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy v aspektu práva na projednání věci v přiměřené lhůtě, neboť stěžovatel nepožádal o odškodnění na základě zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, ve znění zákona č. 160/2006 Sb.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 25. září 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 22272/02 – Vladimír Jablonský proti České republice

Soud prohlásil stížnost na nedostatečný soudní přezkum správního rozhodnutí jednomyslně za nepřijatelnou pro zjevnou neopodstatněnost.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatel je pražský advokát, jemuž byla ve správním řízení koncem roku 1999 uložena pokuta pro porušení povinnosti dle živnostenského zákona, neboť byl odpovědným zástupcem více než dvou podnikatelů.

Stěžovatel se bránil žalobou podanou u Městského soudu v Praze, v níž napadal nesprávné právní posouzení případu, jakož i výši pokuty. Městský soud ve věci v březnu 2001 konal jednání, na němž stěžovatel kritizoval též údajně nedostatečná skutková zjištění správních orgánů. Žaloba však byla zamítnuta s tím, že ze spisu skutkový stav jednoznačně vyplývá, právní námitky, které stěžovatel formuloval, jsou v dané věci irelevantní a při vyměřování výše pokuty se správní orgán pohyboval v mezích zákona a byl veden zákonnými kritérii. Městský soud dodal, že se námitkami formulovanými na jednání, tedy po lhůtě předpokladané tehdejším občanským soudním řádem, nemohl zabývat.

Stěžovatel se obrátil na Ústavní soud, který v listopadu 2001 stížnost odmítl mimo jiné s argumentem, že mezitím vydaný náleze, jímž byla k 31. prosinci 2002 zrušena část pátá občanského soudního řádu, nelze na daný případ uplatnit a že skutkový stav věci byl zjištěn zcela jednoznačně a stěžovatel v tomto směru ani nic konkrétního nenamítal.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel napadal skutečnost, že městský soud, který v jeho záležitosti rozhodoval, nebyl soudem plné jurisdikce, jak to pro rozhodování o trestním obvinění vyžaduje článek 6 odst. 1 Úmluvy. Vláda s tímto názorem nesouhlasila a zpochybňovala také aplikovatelnost článku 6 odst. 1 Úmluvy na daný případ.

K aplikovatelnosti se Soud nevyjádřil, nicméně dospěl k závěru, že stížnost je zjevně neopodstatněná. Soud předně vzal v úvahu časovou působnost nálezu Ústavního soudu, jímž byla zrušena část pátá občanského soudního řádu. Dále poznamenal, že správní orgány nelze považovat za „soud“ ve smyslu článku 6 Úmluvy, z čehož vyplývá, že je třeba určit, zda byla přezkumná kompetence městského soudu dostatečná ve světle okolností případu.

Soud konstatoval, že zákon sice omezoval tuto kompetenci na přezkum legality, ale soud ve správním soudnictví mohl správní rozhodnutí zrušit a měl také určitou možnost ověřit dostatečnost skutkových zjištění a soulad správního rozhodnutí se skutkovými zjištěními vyplývajícími ze spisu.

Městský soud u skutkových okolností případu dospěl k závěru, že tyto byly správními orgány jednoznačně zjištěny a že stěžovatel je ani nepopíral. Při určování výše pokuty vzaly správní orgány výslovně v úvahu relevantní okolnosti případu. Podle Soudu ze zdůvodnění rozsudku městského soudu vyplývá, že se fakty případu ve světle spisového materiálu a přednesů účastníků během jednání podrobně zabýval. Stěžovatel vedle toho své skutkové námitky

formuloval v rozporu se zákonem opožděně. Ústavní soud také zastával názor, že skutkové okolnosti byly jednoznačně zjištěny a že stěžovatel je nezpochybňoval.

Ve světle těchto okolností dospěl Soud k závěru, že rozsah kontroly správních rozhodnutí, kterou na základě stěžovatelovy žaloby realizoval městský soud, byl dostatečný na to, aby respektoval požadavky článku 6 Úmluvy.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 13. listopadu 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 25460/02 – Libuše Soukupová proti České republice

Soud prohlásil výše uvedenou stížnost, namítající neodůvodněnou diskriminaci při zásahu do pokojného užívání majetku, jednomyslně za nepřijatelnou, a to pro její neslučitelnost s ustanoveními Úmluvy a jejích protokolů *ratione materiae*.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatelka odešla počátkem prosince 1990 do starobního důchodu. V souladu se zákonem č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, jí byl vyměřen důchod ve výši 2 698 Kč. V březnu 1992 stěžovatelka ovdověla a byl jí přiznán vdovský důchod, který jí však nebyl na základě rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení vyplácen, neboť její starobní důchod po valorizaci překročil hranici 2 900 Kč platnou pro souběh starobního a vdovského důchodu.

Stěžovatelka namítala, že odmítnutí vnitrostátních orgánů vyplácet jí vdovský důchod zakládá neodůvodněnou diskriminaci. Svou stížnost opírala o tvrzení, že ovdovělým mužům ve stejné situaci by zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, nárok na výplatu vdovského důchodu údajně přiznával.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud se v podstatě ztotožnil s hlavními argumenty vlády týkajícími se nepřijatelnosti stížnosti. Konstatoval, že článek 14 Úmluvy (zákaz diskriminace) není s ohledem na svou akcesorickou povahu v daném případě aplikovatelný, neboť nárok vznesený stěžovatelkou nespadá do věcné působnosti článku 1 Protokolu č. 1 (právo na pokojné užívání majetku).

Soud vyšel ze své ustálené judikatury, podle níž stěžovatel nemůže namítat porušení článku 1 Protokolu č. 1, pokud se napadené opatření nevztahuje k jeho „existujícímu majetku“ či „legitimnímu očekávání“, že takový majetek nabude. Uvedl dále, že právo na důchodové zabezpečení není jako takové Úmluvou zaručeno. Skutečnost, že určitá osoba v minulosti přispívala do fondů důchodového zabezpečení, sice může za jistých okolností vést ke vzniku majetkového práva ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1, ovšem ani tehdy nelze z uvedeného ustanovení vyvozovat právo na důchod určité výše.

V rámci aplikace těchto principů na daný případ Soud připomněl, že stěžovatelka neměla v důsledku ustanovení § 56 odst. 3 zákona č. 100/1988 Sb. nárok na výplatu vdovského důchodu, neboť její starobní důchod po valorizaci překračoval stanovené souběhové maximum. Díky této zákonné překážce (*un obstacle législatif*) tak právo stěžovatelky na výplatu vdovského důchodu nebylo v právním řádu dostatečně založeno, aby mohlo představovat „existující majetek“ ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1.

Obdobně Soud deklaroval, že nárok stěžovatelky nezakládal ani „legitimní očekávání“ na výplatu vdovského důchodu. Podstatou její stížnosti byl totiž *de facto* požadavek na zvýšení jejích důchodových příjmů. S ohledem na to, že takový požadavek nepředstavuje vynutitelný právní nárok, mohla stěžovatelka nanejvýš doufat, že příslušná legislativní ustanovení budou Ústavním soudem zrušena. Jak však Soud dodal, taková naděje neztělesňuje „legitimní očekávání“ ve smyslu jeho ustálené judikatury.

Jelikož se tedy nárok stěžovatelky netýkal jejího „majetku“, dospěl Soud k závěru, že nespadá do rámce věcné působnosti článku 1 Protokolu č. 1. S ohledem na fakt, že námitku diskriminace ve smyslu článku 14 Úmluvy lze uplatňovat pouze tehdy, spadají-li okolnosti pří-

padu do věcné působnosti některého z ustanovení Úmluvy či jejích protokolů, deklaroval Soud nepoužitelnost tohoto ustanovení a stížnost pro neslučitelnost *ratione materiae* s Úmluvou odmítl.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 16. října 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 14635/02 – Jaromír Sýkora proti České republice

Soud prohlásil jednomyslně za nepřijatelnou stížnost na porušení práva pokojně užívat majetek v důsledku přenosu nedoplatků na sociálním zabezpečení na privatizovaný podnik, jakož i na porušení práva na spravedlivý proces v souvisejícím správním a soudním řízení.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatel v roce 1997 privatizoval státní podnik, přičemž v příslušných dokumentech týkajících se privatizace byl specifikován dosavadní dluh podniku na platbách do systému sociálního zabezpečení. V době převzetí podniku se všemi jeho závazky tento dluh přesahoval 28 milionů Kč.

Posléze stěžovatel zjistil, že platby na sociální zabezpečení, které hradil po nabytí podniku, byly v jejich přeplatcích započteny na úhradu dluhu bývalého státního podniku. S odvoláním na judikaturu Ústavního soudu poukazoval na to, že nemohl smluvně převzít veřejnoprávní závazek spjatý s povinností hradit platby do systému sociálního zabezpečení, která je podobná povinnosti platit daně.

Stěžovatel se svými námitkami neuspěl ani u České správy sociálního zabezpečení, ani u Krajského soudu v Brně, který v květnu 2000 bez nařízení jednání dospěl k závěru, že veřejnoprávní závazky sice soukromoprávními úkony postupovat nelze, že však daný případ představuje výjimku předvídanou ustanovením § 15 zákona o velké privatizaci.⁵ Stěžovatel se následně obrátil na Ústavní soud, který v říjnu 2001 jeho ústavní stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel předně tvrdil, že skutečnost, že Česká správa sociálního zabezpečení z jeho plateb započítala na úhradu dluhu bývalého státního podniku částku přesahující 5 milionů Kč, představovala nezákonný zásah do jeho práva na pokojné užívání majetku zaručeného v článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Podle názoru Soudu je obtížné klasifikovat danou situaci ve světle různých norem obsažených ve zmíněném ustanovení, a protože k zásahu do vlastnického práva zjevně došlo, rozhodl se věc hodnotit ve světle obecné normy zaručující právo pokojně užívat majetek. Předně, vnitrostátní orgány se při hodnocení případu odvolaly jednak na zákon o velké privatizaci, jednak na klauzuli privatizační smlouvy; zásah do vlastnického práva tudíž nebyl nepředvídatelný ani svévolný. Dále, Soud v potřebě zabezpečit plnění smluv shledal legitimní cíl ve veřejném zájmu, který byl zásahem sledován. Konečně, z hlediska přiměřenosti zásahu Soud zkoumal, zda nebyl stěžovatel nucen nést nadměrné břemeno, přičemž poznamenal, že státu v této oblasti přísluší velký prostor pro uvážení. Na rozdíl od vnitrostátních orgánů není Soud povolán rozhodovat o otázce, zda tu jde o veřejnoprávní nebo soukromoprávní povinnost, a proto nemůže zpochybnit závěry vnitrostátních orgánů, zejména vzhledem k tomu, že ze spisu nevyplývá, že by se dopustily zjevně nesprávné nebo svévolné aplikace zákona. Zřetel je též třeba brát na kontext přechodu od plánové ekonomiky k tržnímu hospodářství a s tím související privatizaci, kdy nelze mít za nelegitimní zákonně a smluvně podchycený požadavek, aby nabyvatel podniku převzal další závazky spjaté s privatizovaným majetkem, včetně nedoplatků na sociálním zabezpečení.

Proto je tato část stížnosti zjevně neopodstatněná.

⁵ Zákon č. 91/1992 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Ve zbytku stěžovatel na poli článku 6 odst. 1 Úmluvy napadal skutečnost, že jeho věc nebyla přezkoumána soudem v plné jurisdikci a ani veřejně. Soud tyto námitky odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, protože stěžovatel je neuplatnil ve své ústavní stížnosti. Námitku nepřiměřené délky řízení Soud také neakceptoval, když řízení trvalo dva a čtvrt roku a věc byla za tu dobu přezkoumána u správních i soudních orgánů dvou stupňů.

Stížnost tudíž byla prohlášena za nepřijatelnou.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 25. září 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 41702/04 – *Teleconsult-International, s. r. o. proti České republice*

Soud jednomyslně konstatoval, že první část stížnosti na porušení práva na účinný vnitrostátní prostředek nápravy proti správnímu rozhodnutí je nepřijatelná pro zjevnou neopodstatněnost a že druhá část stížnosti na porušení práva pokojného užívání majetku je nepřijatelná právě pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

(i) Skutkové okolnosti případu

Ministerstvo hospodářství – Český telekomunikační úřad vydalo v březnu 1994 rozhodnutí, kterým povolilo stěžovatelce poskytovat telekomunikační službu audiotex a zároveň uložilo stěžovatelce povinnost uhradit jednorázový poplatek ve výši 1 mil. Kč a platit pravidelný roční poplatek ve výši 5 % z hrubého výnosu z poskytované služby. Stěžovatelka se vzdala práva na opravný prostředek a začala se chovat v souladu s rozhodnutím. V roce 1998 si nechala provést soukromý audit, jehož jedním z výsledků byl závěr, že povinnost platit výše zmíněné poplatky byla stěžovatelce uložena bez zákonného podkladu. V říjnu 1998 se proto stěžovatelka obrátila na Ministerstvo dopravy a spojů se žádostí o vrácení zaplacených poplatků a v návaznosti na negativní odpověď podala v prosinci 1998 žalobu na náhradu škody. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem z dubna 2000 stěžovatelce vyhověl, nicméně k odvolání žalovaného ministerstva Městský soud v Praze v září 2000 žalobu stěžovatelky zamítl. Dovolání stěžovatelky zamítl v říjnu 2002 Nejvyšší soud a ústavní stížnost stěžovatelky odmítl v květnu 2004 Ústavní soud pro zjevnou neopodstatněnost.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelka namítala, že rozhodnutí, jímž ji byla uložena povinnost platit poplatky za provozování telekomunikační služby audiotex, bylo vydáno bez zákonného podkladu, jelikož výměr vrchního ředitele Českého telekomunikačního úřadu, na jehož základě bylo vydáno, nemělo oporu v zákoně č. 110/1964 Sb., o telekomunikacích. Prováděcí právní předpis měl podle názoru stěžovatelky vydat ministr hospodářství a nikoli vrchní ředitel ČTÚ. Výše poplatků byla navíc neúměrně vysoká (za jednorázový a pravidelné roční poplatky zaplatila stěžovatelka v letech 1994 – 1998 více než 6 mil. Kč), zejména s ohledem na skutečnost, že nový zákon o telekomunikacích (č. 151/2000 Sb.) zrušil pravidelný roční poplatek a výši jednorázového poplatku snížil na 100 tis. Kč.

Stěžovatelka dále tvrdila, že neměla k dispozici účinný prostředek nápravy, kterým by mohla napadnout výši poplatku, aniž by jeho podání znamenalo, že nebude moci zahájit podnikatelskou činnost. O nezákonnosti rozhodnutí se navíc dozvěděla až v roce 1998, tedy po uplynutí lhůty pro podání odvolání, správní žaloby či podnětu k přezkoumání rozhodnutí mimo odvolací řízení.

Soud se v odůvodnění svého rozhodnutí zabýval především otázkou, zda stěžovatelka měla k dispozici a vyčerpala vnitrostátní prostředky nápravy.

Konstatoval, že stěžovatelka byla se skutečností, že za provozování telekomunikační služby audiotex je nutné platit poplatky, seznámena před podáním žádosti o udělení povolení k jejímu provozování pracovníkem příslušného ministerstva a jejich přesná výše byla určena v rozhodnutí. Pokud se stěžovatelka rozhodla věnovat této odborné a nákladné činnosti, bylo lze od ní očekávat, že se náležitě informuje o podmínkách uložení a o výši poplatků a v případě námitek podá proti rozhodnutí o jejich uložení odvolání. Stěžovatelka se při převzetí

rozhodnutí naopak práva podat odvolání vzdala. Soud odmítl jako nepodložený argument stěžovatelky o obvyklé dlouhé době odvolacího řízení, resp. řízení o správní žalobě, jež by jí zabránila zahájit podnikání. Odvolací orgán byl povinen podle správního řádu rozhodnout rychle a podání správní žaloby nemělo odkladný účinek. Soud přisvědčil též argumentu vlády, že otázku účinnosti prostředku nápravy nelze posuzovat podle toho, zda jeho využití může dané osobě přinést hospodářský prospěch či nikoli. Stěžovatelka také byla v rozporu se svým tvrzením o způsobu stanovení poplatku a o jeho právním základě informována dopisem ministra dopravy a spojů již v roce 1995, tedy v době, kdy ještě neskončila lhůta pro podání podnětu k přezkoumání rozhodnutí mimo odvolací řízení. Na závěr Soud jako spekulativní označil tvrzení stěžovatelky, že výše zmíněné prostředky nápravy byly neúčinné, jelikož právní řád procházel v té době rozsáhlou přeměnou v důsledku politických a hospodářských změn po roce 1990.

Ze všech těchto důvodů dospěl Soud jednomyslně k závěru, že stěžovatelka měla k dispozici účinné vnitrostátní prostředky nápravy proti rozhodnutí o uložení poplatků, a proto je její stížnost na porušení článku 13 Úmluvy zjevně neopodstatněná a stížnost na porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě zaručující právo na pokojné užívání majetku nepřijatelná pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

1.2.2. Nekomunikované stížnosti prohlášené za nepřijatelné

Do tohoto pododdílu spadají tentokrát čtyři stížnosti pokrývající ve dvou případech problematiku práva rodinného⁶ (*Kopecký a Štefek*), postavení vojáků základní služby ve světle různých Úmluvou chráněných práv, zejména zákazu diskriminace (*Adamec a ostatní*), a restitucí z hlediska práva pokojně užívat majetek (*Cisterciácké opatství Vyšší Brod*).

Vedle toho přinášíme informaci také o rozhodnutí o stížnosti týkající se výše soudcovských důchodů z února 2007, jež se nedopatřením neobjevila ve zprávě za první pololetí loňského roku (*Varvařovský*). Jde o rozhodnutí zajímavé, v mnoha ohledech blízké jiným rozhodnutím shrnutým v této zprávě (*Adamec a ostatní, Soukupová*).

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 11. září 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 5945/05 – Tomáš Adamec a ostatní proti České republice

Soud prohlásil jednomyslně za nepřijatelnou stížnost skupiny vojáků v základní vojenské službě, kteří na poli zákazu diskriminace, ponižujícího zacházení a nucených prací, jakož i práva na soud a práva pokojně užívat majetek, poukazovali na nedostatečnou výši služného, které jim bylo vypláceno.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatelé, v počtu třiceti, byli v roce 2003 povoláni k základní vojenské službě. Po obdržení první částky služného se obrátili na Obvodní soud pro Prahu 6 se žalobou proti Ministerstvu obrany, ve které se domáhali vyplacení rozdílu mezi služným a minimální mzdou majíce za to, že vojenská služba je sice normální součástí občanských povinností, ale náhrada za ni neodpovídá množství vykonávané práce a nepokrývá ani jejich základní potřeby; navíc namítali, že byli povoláni k vojenské službě na rozdíl od řady jiných branců a na základě nejasných kritérií.

Obvodní soud žalobu prvního stěžovatele zamítl s tím, že zákon o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze byl vydán na základě ústavního zmocnění a Ministerstvo obrany nebylo oprávněno vyplácet jiné

⁶ Soud zpravidla stížnosti týkající se styku rodičů s nezletilými dětmi projednává přednostně a přiznává jim větší důležitost, která se zřejmě projevuje i senátním – byť třeba jednomyslným – rozhodováním o těchto kauzách, jež na rozdíl od rozhodování v soudcovských výborech vede k vydání veřejného odůvodněného rozhodnutí.

než tam upravené částky. Stěžovatelé se obrátili na Ústavní soud, který jejich stížnost později, v srpnu 2004, odmítl pro nevyčerpání jiných prostředků ochrany práva a poznamenal, že nemůže vykonávat zákonodárnou moc a přiznat stěžovatelům jiné částky, než zákon předpokládá. Žaloba byla v březnu 2004 zamítnuta Městským soudem v Praze, který věc zasadil do kontextu přechodu na profesionální armádu a uvedl, že vojáci dostávají též plnění v naturáliích. První stěžovatel podal dovolání; Nejvyšší soud však v září 2005 zrušil rozsudky nižších soudů, řízení zastavil a věc předal k řešení prezidentu republiky jako vrchnímu veliteli ozbrojených sil příslušnému určit, který orgán v jejich rámci se má věcí zabývat. Prezident republiky ve věci nijak nerozhodl a první stěžovatel se obrátil na Nejvyšší správní soud.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelé předně namítali, že nedostatečná výše služného znamenala, že byli podrobeni ponižujícímu zacházení (článek 3 Úmluvy), navíc na rozdíl od branců, kteří nebyli k vojenské službě povoláni (článek 14 Úmluvy). Podle Soudu nebylo dosaženo minimální míry závažnosti zacházení ve smyslu článku 3 (a článek 14 nemá samostatnou povahu a vstupuje do hry jen v kombinaci s jiným ustanovením Úmluvy), takže tato část stížnosti je zjevně neopodstatněná.

Stěžovatelé dále poukazovali na absenci kritérií výběru branců povolaných k výkonu vojenské služby, čímž mělo dojít ke svévoli, a tudíž diskriminaci (článek 14 ve spojení se článkem 4 Úmluvy). Soud konstatoval, že vojenská služba nepředstavuje nucenou práci ve smyslu článku 4 odst. 3 písm. b) Úmluvy a že k diskriminačnímu zacházení je nezbytné, aby bylo dáno rozdílné zacházení odvíjející se od kritérií vyjmenovaných ve článku 14. Státy mají široký prostor pro uvážení při zabezpečování národní obrany, stěžovatelé uvedli, že jim kritéria výběru nebyla známa a že náčelník generálního štábu deklaroval úmysl armády vybrat ty nejlepší. Podle Soudu tedy není dán náznak porušení zákazu diskriminace.

Stěžovatelé též kritizovali, že na rozdíl od těch, kdo nebyli k vojenské službě povoláni, museli snášet omezení svých příjmů během vojenské služby (článek 14 Úmluvy ve spojení se článkem 1 Protokolu č. 1). Soud dospěl k závěru, že se stěžovatelé ve svém požadavku na navýšení služného domáhají plnění, na které není zákonný nárok; článek 1 Protokolu č. 1 ani článek 14 Úmluvy tedy není na jejich případ použitelný a tato část stížnosti je neslučitelná s Úmluvou *ratione materiae*.

Stěžovatelé konečně napadali nemožnost dát jejich případ soudně přezkoumat ve smyslu článku 6 a 13 Úmluvy. Podle Soudu je třeba na věc hledět pod úhlem práva na přístup k soudu zaručeného v článku 6 Úmluvy, přičemž ale předmětem požadavku stěžovatelů byl domnělý nárok nemající oporu v právním řádu; tato část stížnosti je tedy též neslučitelná s Úmluvou *ratione materiae*.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 11. září 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 20713/07 – Josef Kopecký proti České republice

Soud prohlásil jednomyslně za nepřijatelnou stížnost otce nezletilého dítěte na porušení jeho práva na rodinný život z důvodu nevykonávání styku a pozdějšího zákazu styku, a to zčásti pro opožděnost a zčásti pro zjevnou neopodstatněnost.

(i) Skutkové okolnosti případu

Z manželství stěžovatele, rozvedeného v červnu 1996, pocházejí dvě dcery, narozené v letech 1987 a 1992. K odvolání rodičů, pokud jde o výživné a právo styku, zrušil Městský soud v Praze v květnu 1997 část rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 5 a uložil pořizování znaleckého posudku z oboru psychologie. Obvodní soud byl zřejmě nečinný do února 1999, kdy konal jednání, na němž stěžovatel uvedl, že mu bývalá žena brání v navštěvování dětí. Podle znaleckého posudku z prosince 1999 matka děti negativně ovlivňovala. V červnu 2001 obvodní soud rozhodl o stěžovatelově styku ve specializovaném centru, tedy v neutrálním prostředí; rozsudek byl potvrzen městským soudem v únoru 2002.

V listopadu 2002 žádal stěžovatel o výkon rozsudku. V lednu 2003 navrhla jeho bývalá žena zákaz styku s dětmi, který zřejmě ani v následujícím období neprobíhal. Obvodní soud v srpnu 2004 tento návrh zamítl, ve vztahu ke starší dceři styk neurčil s ohledem na její věk, ale ve vztahu k mladší dceři byla podle soudu naděje na obnovení jejího vztahu s otcem. Matce byla uložena pokuta za některé zmařené styky. K odvolání matky městský soud v květnu 2005 zastavil řízení ohledně starší dcery, jež nabyla zletilosti, a zakázal styk stěžovatele s mladší dcerou, přičemž svůj závěr opřel mimo jiné o výpovědi účastníků a znalecký posudek, z něhož vyplývalo, že by její odpor mohl zesílit při nuceném výkonu styku.

Stěžovatel se následně obrátil na Ústavní soud, který jeho stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost v říjnu 2006 s tím, že městský soud rozhodl v zájmu nezletilé.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel napadal jednak absenci vhodných opatření k prosazení jeho styku s dcerami, jednak zákaz styku vyslovený městským soudem, a to na pozadí údajně rozšířené diskriminace otců v České republice. Soud se rozhodl případ hodnotit na poli článku 8 Úmluvy, který zaručuje právo na rodinný život.

Pokud jde o opatření k prosazení styku s dcerami, Soud poznamenal, že starší dcera nabyla zletilosti v roce 2005 a styk s mladší dcerou byl upraven pouze do května 2005 a od té doby neexistovalo vykonatelné rozhodnutí, na jehož základě by vnitrostátní orgány měly vynucovat styk. Ježto ústavní stížnost tu není účinným prostředkem nápravy a stěžovatel v ní ostatně ani nepoukazoval na porušení svého práva na rodinný život z důvodu nedostatečného prosazování styku, došlo k relevantním událostem více než šest měsíců před podáním stížnosti k Soudu v září 2007, a proto je tato námitka nepřijatelná pro opožděnost.

Pokud jde o zákaz styku s mladší dcerou, podle Soudu není pochyb o zákonném základu takového opatření ani o tom, že sleduje cíl chránit práva a svobody dítěte. Vnitrostátní orgány jsou v lepším postavení pro rozhodování o styku než mezinárodní soud, musí však dosáhnout spravedlivé rovnováhy mezi zájmem dítěte a rodičů, přičemž zájem dítěte může převýšit zájem rodičů s ohledem na jeho povahu a závažnost. Městský soud vyšel z věku dítěte, jeho přání se s otcem nestýkat, takže by se donucení mohlo ukázat jako kontraproduktivní, odvolal se na názor opatrovníka dítěte a znalců. Z ničeho nevyplývá, že by soud založil své rozhodnutí na pohlaví stěžovatele, přičemž za takových okolností lze mít za to, že rozhodnutí bylo vydáno v zájmu dítěte. Nejsou konečně ani pochybnosti ohledně spravedlivosti řízení, které k vydání rozhodnutí vedlo. Tato část stížnosti je tedy nepřijatelná pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 9. října 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 16129/07 – Jiří Štefek proti České republice

Soud označil jednomyslně za zjevně neopodstatněnou stížnost otce nezletilého dítěte, který poukazoval na problémy s výkonem svého práva na styk.

(i) Skutkové okolnosti případu

V červenci 2001 se ze stěžovatelova manželství narodila dcera, matka v létě 2002 odešla ze společné domácnosti a od dubna 2003 žila v azylových domech, v nichž jsou návštěvy zakázány. V srpnu 2002 požádala o rozvod. V říjnu 2003 upravil Obvodní soud pro Prahu 9 styk stěžovatele s dítětem předběžným opatřením a květnu 2004 vydal rozsudek, kterým konstatoval schopnost obou rodičů vychovávat dítě, byť komunikace mezi rodiči byla obtížná, a dítě svěřil do péče stěžovatele. K odvolání matky rozhodl Městský soud v Praze v červnu 2005 svěřit dítě do její péče s ohledem na věk dítěte, jež dosud bylo v péči matky, která se o ně vzorně starala. Stěžovatel podal ústavní stížnost, jež byla v červnu 2006 odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost. Tehdy se stěžovatel také obrátil na obvodní soud a domáhal se výkonu rozhodnutí o styku s tím, že matka v desítkách případů znemožnila tento styk tím, že dítě na dobu určenou pro styk zapsala do kroužku.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud se na pozadí stěžovatelových námitek zabýval především postupem českých orgánů při prosazování stěžovatelova styku s dítětem. Podle Soudu ze spisu vyplývá, že stěžovatel nikdy nebyl zcela zbaven kontaktů s dítětem, které se neustále uskutečňovaly, i když třeba s obtížemi. I v období, kdy dcera během pracovních dnů chodila do kroužku, probíhaly víkendové styky. Od podzimu 2006 se podle všeho styky realizují bez problémů.

Za těchto okolností nelze podle Soudu konstatovat, že chybějící reakce na stěžovatelovu žádost o výkon rozhodnutí podanou v červnu 2006 představuje porušení článku 8 Úmluvy. Stížnost je tudíž nepřijatelná pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 4. prosince 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 32735/07 – Cisterciácké opatství Vyšší Brod proti České republice

Soud jednomyslně odmítl stížnost církevního subjektu, který se domáhal soudní ochrany svého vlastnického práva, na porušení práva pokojně užívat majetek a práva na spravedlivý proces.

(i) Skutkové okolnosti případu

Opatství bylo vlastníkem devíti gotických maleb známých jako Cyklus Mistra Vyšebrodského oltáře. V roce 1953 byly tyto obrazy zabaveny a předány Národní galerii, aniž by došlo ke zpochybnění vlastnického práva. Zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, na tyto obrazy ani na tento církevní subjekt nepamatoval.

Opatství se v srpnu 1994 obrátilo na Obvodní soud pro Prahu 1 se žalobou na vydání obrazů. Žalobě vyhověl soud prvního stupně i soud odvolací, přestože poznamenal, že Nejvyšší soud považuje zákon č. 298/1990 Sb. za zákon restituční a tedy za *lex specialis* vůči obecné právní úpravě. Na základě dovolání Národní galerie také Nejvyšší soud v červnu 2000 zrušil rozsudky nižších soudů a zavázal je respektovat jeho právní názor, podle něhož obsahuje uvedený zákon taxativní výčet vydávaných předmětů a oprávněných subjektů a skutečnost, že opatství zůstalo vlastníkem obrazů, není rozhodující. Řízení znovu proběhlo u obecných soudů. Ústavní soud v březnu 2006 zamítl stížnost opatství s odvoláním na stanovisko uveřejněné pod č. 13/2006 Sb., podle něhož je zákon č. 298/1990 Sb. svou povahou restituční, což brání použití obecné úpravy.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Opatství tvrdilo, že došlo k porušení jeho vlastnického práva chráněného v článku 1 Protokolu č. 1. Soud se jal předně zkoumat, zda bylo ve smyslu tohoto ustanovení dáno vlastnické právo, jehož pokojné užívání se zaručuje. Ačkoli nižší soudy rozhodly ve prospěch opatství, to si muselo být vědomo možnosti neuznání vlastnického práva na základě existujícího zákonodárství a judikatury Nejvyššího soudu. Přestože původní rozsudek Městského soudu v Praze jako soudu odvolacího nabyl právní moci, došlo následně k jeho zrušení Nejvyšším soudem. Nebylo proto založeno konečné a vykonatelné právo na vrácení maleb ani dáno legitimní očekávání, že se tak stane. Tato námitka je tudíž neslučitelná s Úmluvou *ratione materiae*.

Ve zbytku opatství poukazovalo na údajně nespravedlivé soudní řízení. V tom však Soud nenalezl žádné známky svévole a tuto část stížnosti odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 5. února 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 29086/05 – Pavel Varvařovský proti České republice

Soud prohlásil jednomyslně za nepřijatelnou stížnost, jejímž základem bylo vymáhání vyšší částky důchodu, než odpovídalo platnému zákonodárství, a to z hlediska práva na přístup k Ústavnímu soudu a zákazu diskriminace při pokojném užívání majetku.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatel odešel po skončení svého mandátu soudce Ústavního soudu do předčasného důchodu. V květnu 2004 mu Česká správa sociálního zabezpečení zcela v souladu s platnými předpisy vyměřila důchod ve výši cca 9 900 Kč. Stěžovatel se však domníval, že ustanovení § 15 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, o výpočtovém základu důchodu svévolně a brutálně znevýhodňuje osoby s vyššími příjmy, a je tedy nepřiměřené, a obrátil se přímo na Ústavní soud s návrhem na jeho zrušení. Argumentoval mimo jiné tím, že by soudní řízení týkající se výše důchodu zjevně skončilo neúspěchem – soudy by ověřily jen správnost aplikace platného zákona, kterou ale on nezpochybňuje – a věc navíc přesahuje jeho vlastní zájmy, a domáhal se přímého rozhodnutí Ústavního soudu. Ten však v červnu 2005 jeho stížnost odmítl pro nevyčerpání prostředků nápravy; i při ustálenosti a zákonném základu – byť neústavním – judikatury totiž bylo potřeba se obrátit na správní soudy.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel kritizoval jednak odmítnutí spravedlnosti ze strany Ústavního soudu, jednak diskriminaci vycházející ze sporného ustanovení zákona o důchodovém pojištění.

a) Právo na přístup k soudu a na prostředek nápravy (článek 6 odst. 1 a článek 13 Úmluvy)

Soud hodnotil tuto námitku na poli článku 6 odst. 1 Úmluvy, které zaručuje právo na přístup k soudu za účelem projednání sporů o občanská práva nebo závazky. Pojem občanských práv a závazků je autonomní povahy, nezaručuje žádný materiální obsah takových práv či závazků, u nichž je pro použitelnost článku 6 odst. 1 Úmluvy nezbytné, aby měly základ ve vnitrostátním právu. Byť otázky sociálního zabezpečení spadají obvykle pod věcný rozsah pojmu občanských práv a závazků a nárok na důchod má navíc majetkovou povahu, v dané věci byl stěžovateli vyměřen důchod v souladu s vnitrostátním právem a on se cestou ústavní stížnosti domáhal navýšení částky důchodu nad rámec stávajícího zákonodárství, nikoli toho, že by byl zbaven existujícího nároku. Jím uplatňovaný nárok na navýšení nebyl podle vnitrostátního práva hájitelný, a proto na tento spor nelze použít článek 6 odst. 1 Úmluvy.

Tato část stížnosti je tedy neslučitelná s Úmluvou *ratione materiae*. Jak navíc vyplývá z rozhodnutí Ústavního soudu, stěžovatel ani nevyčerpал vnitrostátní prostředky nápravy.

b) Zákaz diskriminace ve spojení s právem pokojného užívání majetku (článek 14 Úmluvy ve spojení se článkem 1 Protokolu č. 1)

Soud se s ohledem na akcesorický charakter článku 14 Úmluvy napřed zabýval otázkou, zda je článek 1 Protokolu č. 1 použitelný na tuto věc. Poznamenal, že právo na důchod jako takové není Úmluvou zaručeno, nicméně za určitých okolností může přispívání do fondu dát vzniknout majetkovému zájmu, jenž může být dotčen způsobem rozdělení prostředků z fondu. Nároky vycházející z placení příspěvků do systému sociálního zabezpečení navíc požívají ochrany článku 1 Protokolu č. 1. I kdyby se však mělo z tohoto ustanovení dovodit právo na dávky ze systému sociálního zabezpečení, nemůže být vyloženo tak, že zaručuje právo přispěvatelů na důchod určité výše. Je třeba ověřit, zda právo stěžovatele na určité dávky ze systému sociálního zabezpečení bylo dotčeno ve své podstatě.

Stěžovatel přispíval do systému během svého aktivního života, aniž mu byla zaručena pohledávka na určitou část státních zdrojů; získal pouze právo na důchod za určitých podmínek. Toto právo přiznáním zákonné výše důchodu nebylo dotčeno. Stěžovatel svým návrhem na zrušení zákonné výše důchodu usiloval *de facto* o vyšší částku, než na jakou měl nárok. I kdyby Ústavní soud jeho návrhu vyhověl, nezaložilo by to automaticky stěžovatelovo právo na uspokojení určité pohledávky. Naděje, že dojde ke změně zákonodárství, nemůže být považována za legitimní očekávání ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1.

I tato část stížnosti je tudíž neslučitelná s Úmluvou *ratione materiae*.

1.2.3. Komunikované stížnosti prohlášené za částečně nepřijatelné

Zde lze poukázat na dvě částečná rozhodnutí Soudu, jimiž byly odmítnuty některé námitky obsažené ve stížnostech a zbývající námitky oznámeny vládě s výzvou k zaujetí stanoviska.

Částečné rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 11. září 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 23177/04 – MIKROTECHNA, s. r. o. proti České republice

Soud prohlásil jednomyslně za nepřijatelnou námitku porušení práva na spravedlivý proces v řízení o správním trestání a následném řízení soudním a vládě oznámil část stížnosti týkající se práva pokojně užívat majetek.

(i) Skutkové okolnosti případu

Hala, kterou stěžovatelka vybudovala před rokem 2000, byla dodatečně kolaudována v únoru 2001. Stavební úřad nicméně zjistil, že stěžovatelka umožnila užívání nekolaudované haly třetím subjektem, a zahájil s ní správní řízení. Po projednání věci stavební úřad v dubnu 2001 udělil stěžovateli pokutu ve výši 500 tis. Kč – na dolní hranici tehdy platné zákonné sazby, jež byla posléze zrušena Ústavním soudem –, proti níž se stěžovatelka marně odvolala a později podala i žalobu k Městskému soudu v Praze. Městský soud po jednání v červnu 2002 žalobu zamítl. Stěžovatelka se následně obrátila na Ústavní soud, který její stížnost v květnu 2004 odmítl a poznamenal, že jeho nález č. 405/2002 Sb. není možno z důvodů jeho časových účinků na případ použít.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelka poukazovala na nespravedlivost řízení vedeného proti ní, konkrétně na způsob provádění důkazů. Soud k tomu uvedl, že mu nepřísluší opravovat skutkové nebo právní omyly, jichž se vnitrostátní orgány mohly dopustit, ledaže by tím došlo k zásahu do práv a svobod chráněných Úmluvou. Dále poznamenal, že rozhodnutí byla ve věci vydána na základě platného zákonodárství. Jak správní orgán, tak soud konal jednání, při kterém stěžovatelka měla možnost se ke všem skutečnostem vyjádřit, přičemž české orgány na její argumenty řádně odpověděly. Tato část stížnosti opírající se o článek 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy je tedy zjevně neopodstatněná za předpokladu, že je toto ustanovení vůbec na daný případ použitelné.

Část stížnosti týkající se zásahu do práva pokojně užívat majetek ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 Soud zaslal vládě ke stanovisku.

Částečné rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 11. září 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 23177/04 – Albert Žirovnický proti České republice (č. 3)

Soud prohlásil jednomyslně za nepřijatelné zejména námitky opírající se o právo na spravedlivé trestní řízení proti stěžovateli a vládě oznámil námitky týkající se práva na soukromý život a na vnitrostátní prostředek nápravy.

(i) Skutkové okolnosti případu

Městský soud v Praze v prosinci 2000 povolil pořizování zvukových a obrazových záznamů z chaty č. 0512 v obci Rymář, jejího okolí a vozidla používaného stěžovatelem a jeho ženou, kteří byli podezřelí ze spáchání trestného činu vraždy. V březnu 2001 byla Obvodním soudem pro Prahu 3 na téže adrese povolena domovní prohlídka, jež byla provedena v sousedním objektu č. 662, skutečně pronajatém stěžovatelem a jeho manželkou; policie správné číslo objektu zjistila až při této domovní prohlídce. Stěžovatel a jeho manželka byli současně obviněni z vraždy. Stěžovatel si zvolil advokáta, který již zastupoval spoluobviněného L. Ž., a byl vzat do vazby. V lednu 2002 byl stěžovatel obžalován z loupežné vraždy; jeho manželka a L. Ž. byli obžalováni z účasti na vraždě. V březnu 2002 konal městský soud hlavní líčení; stěžovatel byl odsouzen za vraždu k trestu odnětí svobody v trvání šestnácti let, ostatní ob-

žalovaní byli odsouzeni za napomáhání loupeži k trestu odnětí svobody v trvání tři a půl roku. Městský soud se vyslovil ke všem stěžovatelovým námitkám týkajícím se práva na spravedlivý proces. Přestože neprohlásil domovní prohlídku a odposlechy za protiprávní, při svém rozhodování je jako důkazy nepoužil. K odvolání obžalovaných byl rozsudek zčásti změněn Vrchním soudem v Praze, který ovšem výroky týkající se stěžovatele potvrdil. Stěžovatel podal neúspěšně dovolání a obrátil se též na Ústavní soud, který jeho stížnost v říjnu 2005 odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel vznesl řadu námitek. Některé byly prohlášeny za nepřijatelné pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, neboť je stěžovatel nezahrnul do své ústavní stížnosti.

Soud se podrobněji zabýval spravedlivostí řízení ve světle článku 6 odst. 1 a 3 Úmluvy. Připomenul, že není příslušný nahrazovat hodnocení skutkových okolností a důkazů ze strany vnitrostátních soudů, zabývat se skutkovými nebo právními omyly, jichž se tyto soudy mohly dopustit, ledaže by došlo k zásahu do práv chráněných Úmluvou, zejména mu nepřisluší zkoumat stěžovatelovu vinu. Úkolem Soudu je zhodnotit řízení jako celek, včetně provádění důkazů, z hlediska požadavků spravedlivého procesu.

Stěžovatel zpochybňoval způsob, jakým mu bylo sděleno obvinění, a dovolával se konfliktu zájmů, neboť byl určitou dobu zastupován stejným advokátem jako spoluobviněný. Soud k tomu uvedl, že stěžovatel byl informován o skutcích, jež mu byly kladeny za vinu, a potvrdil bez námitek sdělení obvinění. Ke konfliktu zájmů se vnitrostátní soudy obšírně vyjádřily s tím, že stěžovatelovo právo na obhajobu porušeno nebylo, navíc přes upozornění na hrozící konflikt zájmů si jiného advokáta nezvolil.

České soudy dospěly k závěru o stěžovatelově vině na základě souboru důkazů, které považovaly za dostatečné, které byly zajištěny během vyšetřování a projednány při hlavním líčení a veřejném zasedání. Stěžovatel sice musel opustit jednací sál při výslechu obou spoluobviněných, avšak netvrdil, že by výslechu nebyl jeho advokát přítomen; sám byl také informován o obsahu výpovědí a mohl vyslychaným klást otázky. Článek 6 odst. 3 písm. d) nezakládá neomezené právo obviněného na předvolání svědků; vnitrostátnímu soudu přísluší vysvětlit, proč nevyhoví žádosti o předvolání svědka, což městský soud učinil.

Soud tedy nemá pochybnosti o regulérnosti trestního řízení z hlediska vnitrostátního práva i Úmluvy, stěžovatel byl během řízení zastoupen advokátem, mohl uplatnit veškeré své argumenty a nalézací soudy se k nim obšírně vyjádřily. Tato část stížnosti je tedy nepřijatelná pro zjevnou neopodstatněnost; podobně se Soud vyslovil ještě k námitce nekonání jednání před Ústavním soudem.

Soud nicméně oznámil vládě část stížnosti opírající se o články 8 (právo na soukromý život) a 13 Úmluvy (právo na vnitrostátní prostředek nápravy), pokud jde o spornou domovní prohlídku a odposlechy v jiném objektu, než byl výslovně zmíněn v rozhodnutí soudu.

1.3. STÍŽNOSTI VYŠKRTNUTÉ ZE SEZNAMU

V uplynulém období Soud rozhodl u deseti komunikovaných stížností o jejich vyškrtnutí ze seznamu případů, a to ve dvou kauzách na základě smírného urovnání, k němuž strany dospěly.

1.3.1. Schválená smírná urovnání stížností

Smírně urovnané stížnosti⁷ se týkaly různých aspektů práva na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy. Soud schválil smírné urovnání těmito rozhodnutími:

- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 11. září 2007 ve věci č. 3093/05 – *Vladimír Anton*: stěžovatel napadal postup obecných soudů v řízení, ve kterém vystupoval jako vedlejší účastník; tvrdil, že nebyl řádně vyslechnut, že rozhodnutí odvolacího soudu nebylo vyhlášeno veřejně a že mu byl upřen přístup k Ústavnímu soudu. Smírné urovnání předpokládá, že vláda stěžovateli zaplatí částku 5 700 €,
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 9. října 2007 ve věci č. 26163/03 – *Zdeněk Koschin*: stěžovatel se domáhal ochrany svého nájemního práva u soudu, přičemž mezitím nájemní vztah skončil uplynutím doby, na kterou byl sjednán, stěžovatel žalobu vzal zpět, avšak bylo mu uloženo nahradit žalované straně náklady řízení. Smírné urovnání předpokládá, že vláda stěžovateli zaplatí částku 1 500 €.

1.3.2. Stažené stížnosti

Osm stížností bylo vyškrtáno ze seznamu, neboť Soud dospěl k závěru, že stěžovatelé na nich netrvalí [článek 37 odst. 1 písm. a) Úmluvy]. Stalo se tak těmito rozhodnutími:

- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 25. září 2007 ve věci č. 1608/06 – *Antonín Němeček*: stěžovatel, povinná osoba v restituci, poukazoval jednak na porušení svého práva na soudní řízení v přiměřené lhůtě (článek 6 odst. 1 Úmluvy), jednak na nedostatečnou náhradu za vydávanou nemovitost (článek 1 Protokolu č. 1);
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 25. září 2007 ve věci č. 4596/04 – *Radka Pedovičová*: stěžovatelka namítala především nepřiměřenou délku řízení o výkonu rodičovských práv (článek 6 odst. 1 Úmluvy), přičemž přiměřené zadostiučinění, které za to obdržela od Ministerstva spravedlnosti, se jí jevilo jako dostatečné;
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 4. prosince 2007 ve věci č. 31624/03 – *Josef Klopal*: stěžovatel kritizoval délku dvou občanskoprávních řízení (článek 6 odst. 1 Úmluvy);
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 4. září 2007 ve věci č. 5208/04 – *Ivana Klimešová*: stěžovatelka zejména namítala, že se jí nedostalo náhrady za užívání jejího pozemku, na němž byla vybudována silnice (článek 1 Protokolu č. 1);
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 13. listopadu 2007 ve věci č. 2911/04 – *Josef Kopůnec*: stěžovatel poukazoval na nepřiměřenou délku řízení o náhradu škody způsobené trestným činem (článek 6 odst. 1 Úmluvy);
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 13. listopadu 2007 ve věci č. 1834/04 – *Martin Boháč a Radka Boháčová*: stěžovatelé poukazovali na nepřiměřenou délku řízení o náhradu škody způsobené trestným činem (článek 6 odst. 1 Úmluvy);
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 13. listopadu 2007 ve věci č. 24542/04 – *Rudolf Fiala*: stěžovatel namítal nepřiměřenou délku občanskoprávního řízení (článek 6 odst. 1 Úmluvy);
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 4. prosince 2007 ve věci č. 17256/03 – *Oldřich Choděra* (č. 2): stěžovatel namítal nepřiměřenou délku obchodněprávního řízení (článek 6 odst. 1 Úmluvy), přičemž přiměřené zadostiučinění, které za to obdržel od Ministerstva spravedlnosti, se mu jevilo jako dostatečné.

⁷ Účelnost a finanční hodnota smíru se posuzují v rámci konzultací s náměstkyněmi ministrů spravedlnosti, financí a zahraničních věcí, popř. jinými ústředními správními úřady zainteresovanými v tom kterém případě. Návrhy smírného urovnání se předkládají ke schválení vládě, jen pokud hodnota smíru dosáhne 1 mil. Kč. Viz Závazné postupy..., schválené usnesením vlády ze dne 19. července 2000 č. 735.

II. Přehled případů, u nichž nastal v období od 1. července do 31. prosince 2007 vývoj a řízení o nich nadále probíhá

Takový vývoj se mohl projevit rozhodnutím Soudu prohlásit stížnost alespoň v nějakém rozsahu za přijatelnou (oddíl 2.1.), rozhodnutím Soudu oznámit stížnost vládě a požádat ji o vyjádření k přijatelnosti a odůvodněnosti (oddíl 2.2.) nebo jiným způsobem (oddíl 2.3.).

2.1. STÍŽNOSTI PROHLÁŠENÉ ZA PŘIJATELNÉ

Soud v uplynulém období neprohlásil žádnou komunikovanou stížnost za přijatelnou zvláštním rozhodnutím.⁸

2.2. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI

U stížností oznámených vládě ve druhém pololetí roku 2007 lze především vysledovat výrazné snížení jejich počtu (na 23) oproti předchozím rokům; tento pokles bylo možno vysledovat již v prvním pololetí roku 2007 a je dán tím, že již prakticky nejsou komunikovány stížnosti na nepřiměřenou délku soudního řízení (k důvodům viz úvod a pododdíl 1.2.1). Soud tedy oznamuje jen ty kauzy, které po odečtení případů délek řízení ke komunikaci zbývají, a Česká republika se díky tomu konečně dostává do situace srovnatelné s jinými státy o podobném počtu obyvatel. Pokles počtu nově oznámených stížností znamená současně relativní variabilitu problémů, které jsou v těchto stížnostech nastolovány, a proto jejich třídění do skupin téměř postrádá smysl.

Zde je tudíž prostý výčet těchto stížností:

- stížnost č. 15400/04 – *Josef Hykel*: stěžovatel namítá porušení článku 1 Protokolu č. 1 (právo pokojného užívání majetku) samostatně i ve spojení s článkem 14 Úmluvy (zákaz diskriminace) v důsledku toho, že soudy v rámci řízení o určovací žalobě odmítly uznat stěžovatelovo vlastnické právo k pozemkům, jež na něho byly převedeny kupní smlouvou ze 70. let minulého století;
- stížnost č. 12720/06 – *David Zapletal*: stěžovatel namítá porušení článku 1 Protokolu č. 1 (právo pokojného užívání majetku) a článku 6 Úmluvy (právo na přístup k soudu) v důsledku vydání kolaudačního rozhodnutí na průmyslový závod, který údajně vydává nadměrný hluk;
- stížnost č. 33137/04 – *Miloslav Buryška* se týká údajného nedostatku veřejného jednání před soudem ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy ve druhém stupni občanskoprávního řízení, v němž byl vydán rozsudek pro uznání v důsledku chybějícího odůvodnění odporu podaného proti platebnímu rozkazu;
- stížnost č. 21835/06 – *3A.CZ s. r. o.*: na poli článku 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) a článku 1 Protokolu č. 1 (právo pokojného užívání majetku) stěžovatelka namítá, že jí bylo uloženo nést náklady exekuce, ačkoli podle zákona a vyvíjející se judikatury soudů takovou povinnost neměla, a s odvoláním na článek 6 odst. 1 Úmluvy poukazuje na porušení principu rovnosti zbraní před Ústavním soudem, který jí nezaslal k případné reakci vyjádření žalovaného státního orgánu;

⁸ Rozhodnutí o přijatelnosti bývají v souladu s praxí, jež se vyvinula na základě článku 29 odst. 3 Úmluvy, formálně přijímána v rozsudcích Soudu, je-li alespoň část stížnosti shledána přijatelnou.

- stížnost č. 35450/04 – *Lubor Melich a Martin Beck* se týká spravedlivosti trestního řízení vedeného proti stěžovatelům, konkrétně způsobu provádění důkazů, odůvodnění rozhodnutí a presumpce nevinny ve smyslu článku 6 odst. 1, 2 a 3 písm. d) Úmluvy;
- stížnosti č. 33908/04, 7937/05, 25249/05, 33571/06 a 38354/06 – *BENet Praha, spol. s r. o.* a stížnosti č. 31555/05 a 38338/06 – *Benet Czech, spol. s r. o.* se vztahují k délce zajištění finančních prostředků stěžovatelek v trestním řízení proti zakladateli a dlouhodobému jednateli společností, a to z pohledu článku 1 Protokolu č. 1 (právo pokojného užívání majetku);
- stížnost č. 23177/04 – *MIKROTECHNA, s. r. o.*: stěžovatelce byla za porušení stavebního zákona uložena pokuta na dolní hranici sazby, později zrušené Ústavním soudem, v čemž spatřuje porušení článku 1 Protokolu č. 1 (právo pokojného užívání majetku) (viz dále pododíl 1.2.3. výše);
- stížnost č. 20984/05 – *Juraj Lajda a ostatní*: stěžovatelé žádali o registraci církve, jež jim byla po delším zkoumání jejich žádosti odepřena, a v tom spatřují porušení článku 6 odst. 1 (délka řízení) a článků 9 a 11 Úmluvy (svoboda náboženského přesvědčení a svoboda sdružovací);
- stížnost č. 32216/07 – *Jaroslav Jedlička*: stěžovatel se dlouhodobě domáhá styku se svojí nezletilou dcerou a poukazuje na porušení svého práva na rodinný život zaručeného v článku 8 Úmluvy samostatně i ve spojení s články 13 (právo na účinný vnitrostátní prostředek nápravy) a 14 (zákaz diskriminace) Úmluvy;⁹
- stížnost č. 500/06 – *Jaroslav Hubka* a stížnost č. 39278/04 – *Stanislav Palšovič* se vztahují k tvrzenému porušení principu rovnosti zbraní před Ústavním soudem, který stěžovatelům nezaslal k případné reakci vyjádření žalovaného státního orgánu;
- stížnosti č. 39298/04 a 8723/05 – *Radovan Krejčíř* se týkají důvodů vazby a rozhodování o vazbě ve smyslu článku 5 odst. 3 a 4 Úmluvy;
- stížnost č. 28256/06 – *Jiří Teš a ostatní* napadá skutečnost, že stěžovatelům bylo odepřeno odškodnění za zavlčení jejich otce do SSSR, který však v době zavlčení nebyl československým občanem, nýbrž pouhým držitelem tzv. Nansenova pasu, a dovozuje porušení článku 1 Protokolu č. 1 ve spojení s článkem 14 Úmluvy (zákaz diskriminace při pokojném užívání majetku);
- stížnost č. 33129/04 – *Martina Hejkrliková* zpochybňuje jednak postup Ústavního soudu, který jí údajně upřel přístup k soudu ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy částečným odmítnutím ústavní stížnosti z důvodu nevyčerpání procesních prostředků ochrany práva, jednak na poli článku 1 Protokolu č. 1 (právo pokojného užívání majetku) napadá uložení povinnosti vydat část nemovitosti dalším oprávněným osobám v restituci, jednak s odvoláním na článek 13 Úmluvy poukazuje na údajně chybějící vnitrostátní prostředek nápravy tvrzeného porušení článku 1 Protokolu č. 1;
- stížnost č. 7022/06 – *Albert Žirovnický* (č. 3) zpochybňuje rozhodnutí soudů nařídit domovní prohlídku a odposlechy v jiné budově, než ve které stěžovatel podezřelý ze spáchání závažného trestného činu skutečně bydlel, když orgány činné v trestním řízení tuto budovu mylně označily číslem jiné budovy stojící na témže pozemku (článek 8 Úmluvy), a také ve světle článku 13 Úmluvy poukazuje na chybějící prostředek nápravy namítaného porušení (viz dále pododíl 1.2.3. výše).

⁹ Vládě byla na podzim roku 2006 oznámena stížnost babičky nezletilé a matky tohoto stěžovatele (stížnost č. 32415/06 – *Zdeňka Jedličková proti České republice*), opírající se o skutkové okolnosti z valné části shodné.

2.3. ÚČAST NA VEŘEJNÉM JEDNÁNÍ SOUDU

Soud konal veřejné jednání toliko k vyhlášení rozsudku velkého senátu dne 13. listopadu 2007 ve věci *D. H. a ostatní* (viz výše pododdíl 1.1.1.).

2.4. OSTATNÍ AKTIVITY VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE VE VZTAHU K SOUDU

Nezdá se, že by za uplynulé období bylo namístě zvláště vyzdvihnout některou z řady takových aktivit kanceláře vládního zmocněnce, snad s výjimkou vyřizování čtveřice stížností na regulaci nájemních vztahů v České republice. O těchto stížnostech byly podány poměrně podrobné informace v několika materiálech zařazených na schůzi vlády a stanovisko vlády k přijatelnosti a odůvodněnosti těchto stížností bylo vládou výjimečně projednáno na její schůzi dne 19. prosince 2007.¹⁰ Odpověď protistrany a intervenujících stran odpovídající na úvodní stanovisko vlády by měla být předložena Soudu ve lhůtě do 30. dubna 2008.

III. Výkon rozsudků Soudu

Na materii výkonu rozsudků Soudu lze, podobně jako to činí Výbor ministrů, nahlížet v rovinách zaplacení spravedlivého zadostiučinění (oddíl 3.1.), individuálních opatření k nápravě porušení Úmluvy (oddíl 3.2.) a obecných opatření k zamezení dalšího porušování Úmluvy (oddíl 3.3.). Výsledkem splnění všech povinností vyplývajících z rozsudků Soudu podle článku 46 Úmluvy je vydání závěrečné rezoluce, kterou také řízení o stížnosti definitivně končí (oddíl 3.4.).

3.1. ÚHRADA SPRAVEDLIVÉHO ZADOSTIUČINĚNÍ

Na poli úhrady spravedlivého zadostiučinění nedošlo ve druhém pololetí roku 2007 k výrazným problémům.

3.2. INDIVIDUÁLNÍ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ PORUŠENÍ ÚMLUVY

Napřed je namístě se zmínit o problematice individuálních opatření k výkonu rozsudků vydaných ve druhém pololetí roku 2007 a potom se vrátit k této problematice u rozsudků vydaných v dřívější době.

3.2.1. Rozsudky vydané ve druhém pololetí roku 2007

Nezdá se, že by rozsudky vydané během druhého pololetí roku 2007 vyvolávaly nutnost přijmout individuální opatření k nápravě. Předně, ve věcech týkajících se práva na přístup k Ústavnímu soudu (rozsudek *Ješina*) zpravidla taková opatření nejsou požadována (zřejmě

¹⁰ Usnesení vlády č. 1431.

by spočívala v obnově řízení před Ústavním soudem, pro což zatím chybí vnitrostátní právní základ v jiných věcech než trestních). Dále, ve věci *Smatana*, která se týkala délky vazby nebo délky rozhodování o setrvání ve vazbě, nejsou individuální opatření nezbytná; stěžovatel byl pravomocně odsouzen, jeho vazba byla započítána do výkonu trestu a za porušení Úmluvy mu bude vyplaceno zadostiučinění. Konečně, ve věci *D. H. a ostatní* lze dnes nanejvýše zmírnit nedostatky ve vzdělání stěžovatelů, záleží na jejich vůli dále se vzdělávat a v tomto smyslu také byli během dubna 2008 osloveni Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy; nabídka kursů k doplnění vzdělání tu existuje nezávisle na potřebě vykonat rozsudek Soudu.

3.2.2. Rozsudky z doby dřívější

Problémy s individuálními opatřeními k nápravě ovšem přetrvávají u některých rozsudků vydaných v dřívější době.

Zaprvé, Výbor ministrů Rady Evropy eminentně zajímá, jaké kroky jsou činěny ke sloučení rodin ve věcech *Wallová a Walla a Havelka a ostatní*. Kancelář vládního zmocněnce o rozsudcích Soudu informovala všechny dotčené orgány a v poslední době se obrátila i na Ministerstvo práce a sociálních věcí, aby koordinovalo postup stěžovatelů, orgánů sociálně-právní ochrany dětí a zúčastněných nevládních organizací za účelem návratu dětí do péče jejich biologických rodičů. O těchto krocích si přeje být Výbor ministrů průběžně informován; tyto případy jsou zařazovány na diskusi zasedání Výboru ministrů věnovaných výkonu rozsudků Soudu.

Zadruhé, jsou také sledovány případy sporů mezi rodiči o péči a styk s nezletilými dětmi. Jednak v těchto věcech často dále probíhají soudní řízení, jednak je třeba sledovat činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí při navazování nebo udržování kontaktů dítěte s rodičem, se kterým nežije. Tato potřeba vyvstává zejména tam, kde jsou děti ještě nízkého věku (zatím rozsudek *Zavřel*), zatímco v ostatních kauzách jsou děti dospělé nebo téměř dospělé anebo byl styk upraven způsobem, který Soud nikterak nezpochybnil. I u těchto případů kancelář vládního zmocněnce žádá (příp. bude žádat) o součinnost Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Zatřetí, sledována jsou i soudní řízení, jejichž nepřiměřenou délku konstatoval Soud. O těchto případech byly příslušné soudy zpravidla informovány po oznámení stížnosti vládě a také po vydání rozsudku Soudu a předsedové těchto soudů podávají zprávy Ministerstvu spravedlnosti. Nezdá se však, že by tento způsob provádění individuálních opatření byl zvláště efektivní. Stěžovatelé se nicméně nyní mohou z titulu průtahů v řízení nebo nepřiměřené délky řízení domáhat náhrady škody nebo zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu na vnitrostátní úrovni.

Začtvrté, ve dvou případech (*Chmelíř a Balšán*) byly v souladu s ustanoveními § 119 až 119b zákona č. 182/1993 Sb. podány Ústavnímu soudu návrhy na obnovu řízení v trestní věci. Je politováníhodné, že v kauze *Chmelíř* nebylo o osudu návrhu rozhodnuto ani po dvou letech. Výbor ministrů se zabývá také případem *Mareš*, ve kterém stěžovatel podal ústavní stížnost proti rozhodnutí Nejvyššího soudu o stížnosti pro porušení zákona; tímto způsobem může být snad dosaženo *restitutio in integrum* nepřímo.

3.3. OBECNÁ OPATŘENÍ K ZAMEZENÍ PORUŠOVÁNÍ ÚMLUVY

Také u obecných opatření k nápravě napřed uvedeme několik poznámek k výkonu rozsudků vydaných ve druhém pololetí roku 2007 a potom se vrátíme k této problematice u rozsudků vydaných v dřívější době.

3.3.1. Rozsudky vydané ve druhém pololetí roku 2007

Rozsudek *Ješina* odráží nesprávnou praxi Ústavního soudu při odmítání ústavních stížností při souběhu s dovoláním, která byla kritizována již v řadě předchozích rozsudků Soudu a bylo na ni reagováno prakticky bezprostředně poté, co byly vydány první takové rozsudky (listopad 2002 – rozsudky *Běleš a ostatní* a *Zvolský a Zvolská*) a Výbor ministrů již svůj dohled na výkonem řady těchto rozsudků uzavřel závěrečnou rezolucí. Nezdá se tudíž nutné přijímat obecná opatření k nápravě právě v návaznosti na rozsudek *Ješina*. Navíc, Soud vydal ve druhém pololetí roku 2007 i rozsudek *Soffer*, který svědčí do značné míry o účinnosti opatření přijatých dříve (k podrobnostem viz pododíl 1.1.1.).

Naproti tomu představují rozsudky *Smatana* a *D. H. a ostatní* opravdové výzvy, v obou případech spíše pro praxi než pro právní úpravu, na jejímž základě došlo k porušení Úmluvy. Změny právní úpravy však mohou být též nevyhnutelné.

K rozsudku *Smatana* je třeba uvést následující:

- Předně Soud konstatoval nepřiměřenou délku vazby stěžovatele v trestním řízení (porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy). Vzhledem k tomu, že v minulosti bylo již několik takových rozsudků vydáno a záruky přezkumu odůvodněnosti vazby jsou zřejmě na takové úrovni, že ve většině případů zabrání bezdůvodnému prodlužování vazby, nebude s výhradou požadavků Výboru ministrů patrně nutné na toto porušení zvláště reagovat.
- Dále Soud zjistil porušení práva na rozhodnutí o žádosti o propuštění z vazby v urychlené lhůtě (článek 5 odst. 4 Úmluvy), a to zejména kvůli délce řízení o ústavní stížnosti proti negativnímu rozhodnutí o žádosti o propuštění. Ježto nejspíše nelze z řady důvodů reálně uvažovat o odnětí záležitosti vazby z působnosti Ústavního soudu jako obecného orgánu ochrany ústavnosti a základních práv a svobod, nezbyvá než zajistit, aby Ústavní soud rozhodoval o takových stížnostech v řádu týdnů (spíše než v řádu měsíců a dokonce let, jak tomu bylo ve věci *Smatana*¹¹). Nelze vyloučit, že si implementace rozsudku vyžádá změnu právní úpravy (zákona o Ústavním soudu).
- Konečně se Soud kriticky vyslovil k otázce záruky práva na odškodnění za porušení článku 5 odst. 1 až 4 v českém právním řádu (porušení článku 5 odst. 5 Úmluvy). Zde bude nezbytné prověřit, do jaké míry nová právní úprava – zákon č. 82/1998 Sb. ve znění zákona č. 160/2006 Sb. – nyní splňuje požadavky článku 5 odst. 5 Úmluvy. Případ *Smatana* však vyvolává i otázku, zda existuje systém konstatování porušení práva na svobodu (tedy zjištění protiprávnosti spočívající v porušení článku 5 odst. 1 až 4 Úmluvy) s logickou návazností v poskytnutí odpovídajícího odškodnění (tedy splnění požadavků článku 5 odst. 5 Úmluvy): Ústavní soud totiž namísto zrušení rozhodnutí o vazbě rozhodl, že se stížnost stala bezpředmětnou, čímž ovšem nevytvořil pro stěžovatele právní titul, pomocí něhož by dosáhl odškodnění (srv. následný postup Ministerstva spravedlnosti).

Rozsudek *D. H. a ostatní* se z hlediska výkonu jeví jako velmi komplexní. Soud zjistil diskriminační zacházení s romskými dětmi při výkonu jejich práva na vzdělání, přičemž toto zacházení mělo formu nepřímé diskriminace, bylo spojeno s etnickým původem žáků a spočívalo v jejich zařazování do zvláštních škol, které ve svých vzdělávacích programech nesměřovaly k vyrovnání vstupního znevýhodnění těchto žáků. Soud také uvedl, že v procesu zařazování do zvláštních škol chyběly potřebné záruky, které by nepřímé diskriminaci zabránily (srv. s rozhodnutím Ústavního soudu o stížnosti některých stěžovatelů, kdy odmítl prakticky všechny argumenty, které mohly přítomnost nepřímé diskriminace prokázat). K tomu je možno uvést následující poznámky.

- Soud vzal v úvahu formální zrušení zvláštních škol a současně nepřijal argument stěžovatelů, že diskriminace romských dětí obecně pokračuje i po vydání nového školského zákona č. 561/2004 Sb. Výbor ministrů v první fázi dialogu s Českou republikou o opatřeních

¹¹ Tento případ není zcela ojedinělý a je s podivem, že orgány činné v trestním řízení mohou znemožnit Ústavnímu soudu plnit jeho úlohu v demokratickém právním státu nezapůjčením spisového materiálu.

nezbytných k výkonu rozsudku požádal o statistické údaje, jež by svědčily o provádění nové školské legislativy v praxi. Zdá se však, že důsledkem nové legislativy nebylo faktické ukončení vzdělávání mnoha romských dětí v jiných než základních školách, popř. podle jiných vzdělávacích programů než těch, které se používají v hlavním vzdělávacím proudu. Bylo by tedy třeba ověřit, do jaké míry se zakládají na pravdě tyto skeptické informace, které ostatně nepocházejí jen z nevládního sektoru. K tomu bude patrně nutné vzít v úvahu i etnický rozměr rozdělení dětí podle škol a vzdělávacích programů, který doposud nebyl zkoumán.

- Záruky, které Soud postrádal v procesu zařazování dětí do zvláštních škol, může do jisté míry přinést nová antidiskriminační legislativa (tj. zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací), jež je v současné době projednávána v Parlamentu a jejíž přijetí je povinností České republiky vyplývající mimo jiné z jejího členství v Evropské unii.¹² Tyto záruky by nicméně neměly spočívat pouze v možnosti uplatnit právo na rovné zacházení *ex post* u soudu, ale měly by být přítomny již v procesu rozhodování o zařazení dítěte do určitého typu školy a do určitého typu vzdělávacího programu. S tím souvisí i vyhodnocení postupů používaných v poradenských zařízeních z hlediska jejich etnického dopadu.
- Soud pozitivně nevymezil, jaké přístupy ke vzdělávání romských dětí jsou přijatelné. Stát má široký prostor pro uvážení při vytváření své vzdělávací soustavy a Soud se vyslovil pouze tak, že není akceptovatelný systém, který spočívá v zařazování značného počtu romských dětí do škol pro retardované děti, jež ve svých vzdělávacích programech nesměřují k vyrovnání vstupního znevýhodnění těchto žáků, ale naopak toto znevýhodnění činí trvalým pro další uplatnění těchto dětí jak v rámci školského systému, tak na trhu práce, a to jak nižšími vzdělávacími cíli, které jsou pro tyto děti vytýčeny, tak oddělením těchto dětí od většinové společnosti, čímž se ztrácí (nebo nebuduje) jejich schopnost se do této společnosti začlenit.
- Dopad tohoto rozsudku však nelze rozšiřovat na jiné oblasti než na tu, kterou skutečně pokrývá. I když je problematika integrace Romů velmi široká, zabývá se rozsudek jen otázkou vzdělávání, a to ještě pouze z pohledu rasové diskriminace při zařazování dětí do různých typů škol. O implementaci rozsudku vedeme diskusi s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, které se vzděláváním romských žáků ostatně zabývá bez ohledu na rozsudek Soudu. Hledání optimálního způsobu implementace rozsudku a komunikace s Výborem ministrů Rady Evropy bude dále pokračovat.

3.2.2. Rozsudky z doby dřívější

Největší skupinu těchto rozsudků představují případy nepřiměřených délek soudních řízení z hlediska hmotněprávního, tj. článku 6 odst. 1 Úmluvy. Byly a jsou činěny různé kroky směřující ke zrychlení soudních řízení, ale navzdory pozitivním trendům průměrná délka řízení před soudy v České republice za posledních několik let *výrazně* nepoklesla.¹³ Výbor ministrů Rady Evropy tedy v současné době podle všeho není připraven ukončit dohled nad výkonem několika desítek rozsudků Soudu o porušení práva na soudní řízení v přiměřené lhůtě. Bylo by nanejvýše užitečné nastavit mechanismy pro měření úspěšnosti reformních kroků. Jiným problémem je, že stranou zachycení ve statistikách Ministerstva spravedlnosti zůstávají Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud (a také Ústavní soud, u něhož jistě lze poukázat na autonomii vůči správním úřadům), ačkoli z pohledu judikatury Soudu jsou fáze řízení probíhající

¹² Po této antidiskriminační legislativě unisono volají různé mezinárodní kontrolní orgány v oblasti lidských práv již několik let.

¹³ Globálně vzato se délka řízení u řady agend snižuje, stejně jako se snižuje počet nedodělků. Jsou-li však starší pěti let, pravděpodobně bude délka řízení nepřiměřená.

před všemi posledně zmíněnými vrcholnými soudními instancemi do celkové délky řízení též započítávány.

Uznání ze strany Soudu bylo dosaženo na poli procesní ochrany před nepřiměřenou délkou soudního řízení v podobě kompenzačního prostředku nápravy (viz již mnohokrát zmiňovaný zákon č. 82/1998 Sb. ve znění zákona č. 160/2006 Sb.). Toto osvědčení o splnění podmínek článku 13 Úmluvy však platí pouze za předpokladu, že účinnost odškodňovacího mechanismu nebude zpochybněna *en bloc* nebo v jednotlivých skupinách případů. Hrozbu pro účinnost představuje na prvním místě délka projednávání žádostí o odškodnění jak ze strany Ministerstva spravedlnosti, tak ze strany obecných soudů, u kterých se nepředpokládají žádné výjimky z klasických požadavků na vedení občanského soudního řízení. Na druhém místě může účinnost zpochybnit nedostatečná výše přiznávaného odškodnění (tj. dosažení nejméně 45 % částky, kterou by jinak přiznal Soud). Na třetím místě se pak nacházejí různé zdánlivé detaily, jako je třeba správné počítání celkové délky řízení ve smyslu judikatury Soudu. Nelze tedy vyloučit potřebu do nastavení odškodňovacího mechanismu znovu zasáhnout legislativně za účelem zabezpečení jeho účinnosti.

Obdobou fenoménu nepřiměřené délky soudního řízení jsou projevy liknavosti a neefektivity v řízení o výkon rozhodnutí o styku s nezletilými dětmi. Většinou se v těchto kauzách prolíná jak samotná nepřiměřená délka soudního řízení o úpravě poměrů nezletilého, tak chybějící nebo nedostatečná reakce soudů na žádosti o výkon rozhodnutí. Můžeme doufat, že k celkovému zlepšení situace přispěje novela občanského soudního řádu navržená Ministerstvem spravedlnosti (sněmovní tisk č. 390 v V. volebním období), která z hlediska agendy České republiky před Soudem do značné míry s předstihem reaguje na problémy s neakceptovatelnou délkou řízení ve věcech mezinárodních únosů dětí. Soud ve Štrasburku nicméně v několika svých odsuzujících rozsudcích konstatoval, že stávající instrumentarium pro výkon rozhodnutí o styku s nezletilými poskytuje dostatek prostředků, jichž ale není využíváno tak, aby bylo možno tvrdit, že české orgány udělaly vše, co od nich bylo rozumné očekávat.

Případy *Wallová a Walla a Havelka a ostatní*, již zmíněné výše v pododdílu 3.2.2. v souvislosti s individuálními opatřeními, však vyvolávají též obecné otázky. Výboru ministrů Rady Evropy neuniklo, že v České republice existuje velký počet dětí v institucionální péči (opět jde o problém kritizovaný řadou mezinárodních orgánů ochrany lidských práv) a že v řadě případů se děti ocitají v dětských domovech jen z důvodu ekonomické slabosti rodičů. To je však přesně důvod, který Soud označil za nepostačující pro ospravedlnění tak drastického zásahu do společného rodinného života, jako je rozdělení rodiny. Ministerstvo práce a sociálních věcí bylo na pracovní úrovni vyzváno, aby na tento problém reagovalo i v obecné rovině. Během roku 2007 sice byly orgány sociálně-právní ochrany dětí seznámeny s oběma rozsudky Soudu, je ale otázka, do jaké míry od tohoto kroku můžeme očekávat odbourání praxe, kdy je jednodušší děti odebrat rodičům, typicky neschopným zajistit adekvátní bydlení, i když tito rodiče jinak po stránce vztahové a emocionální dětem poskytují vzornou péči. Ve věci *Havelka* byl navíc odhalen taktéž neřešený problém kolize zájmů mezi orgánem sociálně-právní ochrany dětí navrhujícím soudu odebrání dětí z péče rodičů a tímtéž orgánem v roli opatrovníka dětí.

3.4. REZOLUCE VÝBORU MINISTRŮ

V tomto oddílu se zmíníme o případech přijatých závěrečných rezolucí Výboru ministrů, jimiž končí projednávání určité kauzy v Radě Evropy, a o případech, které jsou z hlediska informací poskytnutých Českou republiku připraveny na vydání závěrečné rezoluce.

3.4.1. Přijaté závěrečné rezoluce Výboru ministrů

Dne 31. října 2007 přijal Výbor ministrů závěrečné rezoluce v těchto deseti případech:

- rozsudek ze dne 12. listopadu 2002 ve věci *Běleš a ostatní*,
- rozsudek ze dne 26. listopadu 2002 ve věci *Bucheň*,
- rozsudek ze dne 21. října 2003 ve věci *Kreditní a průmyslová banka*,
- rozsudek ze dne 21. ledna 2005 ve věci *Singh*,
- rozsudek ze dne 25. října 2005 ve věci *Vejmola*,
- rozsudek ze dne 28. února 2006 ve věci *Krasniki*,
- rozsudek ze dne 29. července 2003 ve věci *Červeňáková a ostatní*,
- rozsudek ze dne 17. května 2005 ve věci *Udovik*,
- rozsudek ze dne 18. ledna 2005 ve věci *Šoller*,
- rozsudek ze dne 18. července 2006 ve věci *Balšán*.

3.4.2. Případy připravené na vydání závěrečné rezoluce Výboru ministrů

Ke konci roku 2007 se jedná o tyto případy:

- rozsudek ze dne 24. února 2004 ve věci *Vodárenská akciová společnost, a. s.*,
- rozsudek ze dne 12. července 2001 ve věci *Malhous*,
- rozsudek ze dne 21. června 2005 ve věci *Turek*,
- rozsudek ze dne 21. června 2005 ve věci *Páleník*,
- rozsudek ze dne 27. září 2005 ve věci *Pillmann*,
- rozsudek ze dne 12. dubna 2005 ve věci *Mařík*,
- rozsudek ze dne 26. října 2006 ve věci *Friedrich*,
- rozsudek ze dne 21. září 2006 ve věci *GECO, a. s.*,
- rozsudek ze dne 17. ledna 2006 ve věci *Šroub*.

Obsah

Úvod

I. Přehled případů uzavřených Soudem v období od 1. července do 31. prosince 2007	3
1.1. Rozsudky Soudu ve věci samé	4
1.1.1. Nové rozsudky Soudu	4
1.1.2. Žádosti o postoupení věci velkému senátu	10
1.2. Stížnosti prohlášené za nepřijatelné	11
1.2.1. Komunikované stížnosti prohlášené za nepřijatelné	11
1.2.2. Nekomunikované stížnosti prohlášené za nepřijatelné	20
1.2.3. Komunikované stížnosti prohlášené za částečně nepřijatelné	25
1.3. Stížnosti vyškrtnuté ze seznamu	26
1.3.1. Schválená smírná urovnání stížností	27
1.3.2. Stažené stížnosti	27
II. Přehled případů, u nichž nastal v období od 1. července do 31. prosince 2007 vývoj a řízení o nich nadále probíhá	28
2.1. Stížnosti prohlášené za přijatelné	28
2.2. Nově oznámené stížnosti	28
2.3. Účast na veřejném jednání Soudu	30
2.4. Ostatní aktivity vládního zmocněnce ve vztahu k Soudu	30
III. Výkon rozsudků Soudu	30
3.1. Úhrada spravedlivého zadostiučinění	30
3.2. Individuální opatření k nápravě porušení Úmluvy	30
3.2.1. Rozsudky vydané ve druhém pololetí roku 2007	30
3.2.2. Rozsudky z doby dřívější	31
3.3. Obecná opatření k zamezení porušování Úmluvy	31
3.3.1. Rozsudky vydané ve druhém pololetí roku 2007	32
3.3.2. Rozsudky z doby dřívější	33
3.4. Rezoluce Výboru ministrů	34
3.4.1. Přijaté závěrečné rezoluce Výboru ministrů	35
3.4.2. Případy připravené na vydání závěrečné rezoluce Výboru ministrů	35
Obsah	36